

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
(केंद्रीय विश्वविद्यालय)

बी-04, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र कटवारिया सराय, नई दिल्ली-110016

सत्यापन प्रमाणपत्र

(वास्तुशास्त्र)

1. प्रमाणित किया जाता है कि शास्त्री में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
2. प्रमाणित किया जाता है कि आचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
3. प्रमाणित किया जाता है कि विशिष्टाचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।

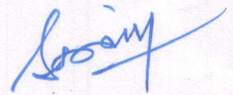
विभागाध्यक्ष हस्ताक्षर

नाम:.....

दिनांक:.....

प्रो. विष्णुपद म्हापात्र

सत्यापित
VERIFIED

कुलसचिव / Registrar

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
बी-4, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र, नई दिल्ली-110016
B-4, Qutub Institutional Area, New Delhi-110016

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

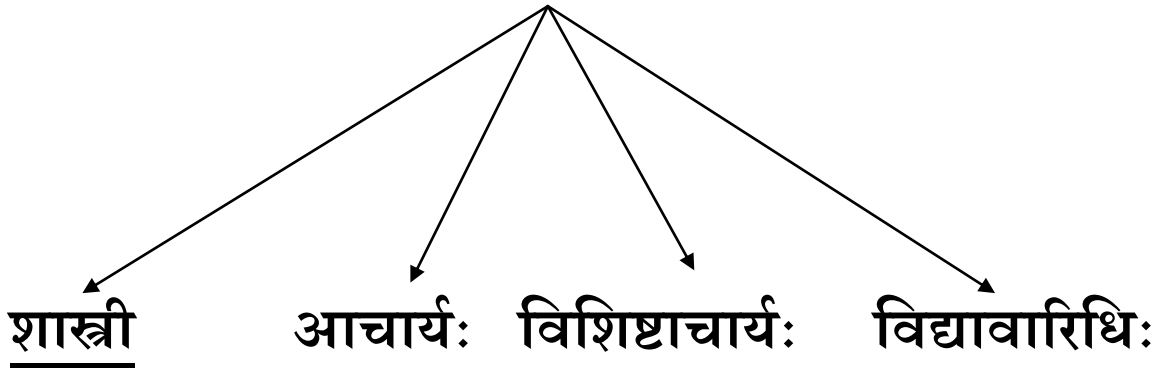
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली

वास्तुशास्त्रविभागः

उपाधिकार्यक्रमाः

शास्त्री(त्रिवर्षीयस्नातक)वास्तुशास्त्रोपाधिकार्यक्रमविवरणम्

कार्यक्रमस्य विशिष्टपरिणामः(PSO)

➤ शास्त्री(त्रिवर्षीयस्नातकB.A.)वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः-

- 1- व्यापकस्तरे वास्तुशास्त्रीयसिद्धान्तानां परिज्ञानं करिष्यति।
- 2- वास्तुशास्त्रस्य तार्किकरूपेण तर्कसङ्गतप्रकारेण वैज्ञानिकदृष्ट्या च समालोचनात्मकं चिन्तनं कर्तुं शक्यति। अपि च समस्यानां समाधाने विश्लेषणे चिन्तने च समर्थो भविष्यति।
- 3- वास्तुशास्त्रस्य ज्ञानं लिखितरूपेण मौखिकरूपेण च सम्प्रेषयितुं शक्यति। तथा च स्वविचारमनुभवमभिव्यक्तिञ्च प्रकटयितुं समर्थो भविष्यति।
- 4- वास्तुशास्त्रस्य प्रयोगात्मकविषयाणामधिगमे सामूहिकरूपेण कार्यं कर्तुं शक्यति। अनेन समूहस्येतरसदस्यैः सह पारस्परिककौशलानां विनिमयेन, शैक्षणिक-भावनात्मकस्तरेषु प्रभावेण च सामाजिककौशलस्य विकासः करिष्यति।
- 5- वास्तुशास्त्रस्य विविधप्रकारस्याधिगमे सुनियोजितप्रणाल्या कार्यं विधाय लोकतान्त्रिकमूल्यार्जनञ्च कृत्वा उत्तरदायित्वं निर्वोढुं समर्थो भविष्यति। अनेन लोकतान्त्रिकाभिवृत्तिः जायमाना भविष्यति।
- 6- विभिन्नमूल्यप्रणालीनामभिज्ञानं कृत्वा नैतिकाचरणेन समृद्धो भविष्यति। अनेन प्रकारेण सदाचारं व्यावसायिकनैतिकतां चावगन्तुं शक्यति।
- 7- वास्तुशास्त्रस्य तु पर्यावरणेन सह साक्षात्सम्बन्धकारणाद् विभिन्नपर्यावरणविषयकचर्चानां समस्यादीनां च विषये दत्तावधानो भविष्यति। अतः पर्यावरणविषये तस्य स्थिरताविषये च जागरूको भविष्यति।
- 8- वास्तुशास्त्रस्याध्ययनेन स्वनिर्देशितपद्धत्या आजीवनं शिक्षोन्मुखं भूत्वा कार्यकौशले दक्षो भविष्यति।
- 9- वास्तुशास्त्रस्याधिगमनेन विचाराणां प्रमाणानामनुभवानां मूल्याङ्कनेन अनुसन्धाने सक्षमो भविष्यति।
- 10- वास्तुनिर्माणादिप्रायोगिकार्ये समर्थो भूत्वा आजीविकाप्राप्तुं शक्यति।
- 11- वास्तुनिर्माणादिषु परामर्शं दातुं समर्थो भविष्यति।
- 12- वास्तुशास्त्रस्याध्ययनेन सांस्कृतिक-धार्मिक-सामाजिकादिविषयान् प्रति आकृष्टो भविष्यति।

शास्त्रीकार्यक्रमपरिणामाः (Programme Outcomes For Shastri/B.A.)

➤ शास्त्री (त्रिवर्षीयस्नातकB.A.) वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः –

PO 1- समीक्षात्मकगहनमध्ययनम् – निर्धारितग्रन्थानां गहनरूपेण पठने क्षमो भविष्यति। अपि च एतेषां व्यापकनिहितार्थानाम् अधिगमे सक्षमो भविष्यति।

- विभिन्नरूपाणां शैलीनां संरचनानाञ्च गभीराध्ययनम्।
- विभिन्नव्याख्यात्मकतकनीकीनां प्रयोगः।

PO 2- आलोचनात्मकञ्चिन्तनम्- विभिन्नचर्चासु विषयेषु च गहनरूपेण चिन्तने समर्थो भूत्वा वास्तविकजीवनस्य स्थितिभ्यः, सम्बन्धकरणे सक्षमो भविष्यति

- ज्ञानस्य संश्लेषणम् एकीकरणञ्च।
- तर्ककौशलस्याभ्यासः विकासश्च।
- विषयवस्तुनः गहनाध्ययनम्।

PO 3- ज्ञानस्यैकीकरणम् – इदम् एकस्मिन् विषये एकाधिकविषयेषु विस्तृतज्ञानञ्च तथा च अनुशासनात्मकसीमानां ज्ञानमैकीकृतकरणस्य क्षमतां प्रदर्शितं करोति। अस्मिन् अन्तर्निहितक्षमताः सन्ति-

- ज्ञानस्य वर्तमानस्थितेः अध्ययनं करिष्यन्ति।
- बहुविषयकाधिगमक्षमता।
- अन्यविषयाणां कार्येषु परिचिताः भविष्यन्ति।

PO 4- सम्प्रेषणकौशलम्- इदं विभिन्नस्वरूपेषु ज्ञानस्य सम्यक्प्रकारेण साधनाय सम्प्रेषितकरणस्य क्षमतां प्रदर्शयति। अस्मिन् विषयसामग्रीभ्यः सन्दर्भेभ्यः प्रकृतेश्च लेखनशैलीं समुचितरूपेण समायोजितकरणस्य क्षमताः सन्निहिताः सन्ति।

- लिखितप्रकारेण मौखिकप्रकारेण च सम्वादः।
- स्पष्टरूपेण प्रभावीप्रकारेण च लेखनम्, लेखनम् अनुकूलितकरणम्।
- सर्वाभ्यः स्थितिभ्यः विश्लेषणात्मककौशलम्।

PO 5-अनुसन्धानस्याभिक्षमता – कस्मैचिदपि विषयाय आलोचनात्मकस्य विद्वत्तापूर्णान्वेषणस्य भावनायाः विकासः। अत्र सन्निहिताः सन्ति –

- उपयुक्तानुसन्धानस्रोतानामभिज्ञानं मूल्याङ्कनकरणम्।
- प्रलेखिताकादमिकलेखने स्रोतांसि संन्यस्तीकरणम्।

- तेषु स्रोतेषु प्रत्युत्तरे मूलतर्कसज्जीकरणम्।
- अनुसन्धानपद्धतेः विशेषाध्ययनम्।
- शोधान्वेषणाय कौशलप्राप्तिकरणम्।

PO 6- वैश्विकनागरिकरूपे भूमिकानिर्वहणम्- वैश्विकप्रणालीनाम् आलोचनात्मकं बोधं सम्बन्धितपरिवर्तनञ्च प्रभावितकरणाय समुदायेषु स्वस्य भूमिकायाः निर्वहणम्। अत्र अन्तर्निहिताः क्षमताः सन्ति-

- स्थानादिकानामनुचिन्तनं विना परेषां भावनानां विचाराणाञ्च सम्माननम्।
- विश्वस्य जनानां समाजानां पर्यावरणस्य च मध्ये परस्परसहभागस्य प्रदर्शनम्।

PO 7- वास्तुशास्त्रस्य मानकग्रन्थानां समीक्षणम् – वास्तुशास्त्रस्य निर्धारितमानकग्रन्थानां गहनाध्ययनेन समीक्षात्मकतथ्यानामन्वेषणम्। अत्र अन्तर्निहिताः सन्ति-

- वास्तुशास्त्रे मानकग्रन्थानां समीक्षा।
- वास्तुशास्त्रसम्बन्धितग्रन्थानामालोडनम्।
- प्राचीनार्वाचीनवास्तुविषयकग्रन्थानां समीक्षात्मकमध्ययनम्।
- वास्तुशास्त्रस्य विविधग्रन्थानां परिज्ञानम्।

PO 8- वास्तुशास्त्रस्य सैद्धान्तिकं प्रायोगिकञ्च परिज्ञानम् – वास्तुशास्त्रस्य ज्ञानेऽभिवृद्ध्यर्थं तेषां सम्बन्धिततथ्यानां समुचितज्ञानार्थञ्च सैद्धान्तिकाध्ययनेन सह प्रायोगिकमध्ययनम्। अत्र अन्तर्निहिताः सन्ति –

- वास्तुशास्त्रस्य महत्वं समृद्धत्वञ्चाभिज्ञातुं शक्यन्ति।
- वास्तुशास्त्रस्य सैद्धान्तिकतत्त्वानां परिचयः।
- वास्तुशास्त्रस्य प्रायोगिकाध्ययनेन जीवने तेषां प्रयोगे सक्षमाः भविष्यन्ति।
- वास्तुशास्त्रस्य अर्वाचीनवास्तुकलया सह तुलनात्मकमध्ययनम्।

शास्त्रीपाठ्यक्रमपरिणामाः (Course Outcomes For Shastri/B.A.)

➤ शास्त्री (त्रिवर्षीयस्नातक B.A.) वास्तुशास्त्रपाठ्यक्रमस्यान्ते छात्रः –

पाठ्यक्रमः	पाठ्यक्रमपरिणामाः
<p>पाठ्यक्रमः-1 CC – 1 (वास्तुरत्नावली)</p>	<p>CO 1- वास्तुरत्नावलीग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 2- वास्तुरत्नावलीग्रन्थस्य विषयवस्तूनि व्यक्तीकर्तुं समर्थो भविष्यति। CO 3- वास्तुविषयान् अवबुद्ध्य व्याख्यायितुं शक्यति। CO 4- वास्तुविषयकसिद्धान्तान् ज्ञात्वा प्रदर्शयितुं शक्यति। CO 5- वास्तुविषयमवगम्य वर्णनपुरस्सरम् अनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति। CO 6- वास्तुविषयाणां प्रयोगं कर्तुं शक्यति। CO 7- वास्तुविषयकसिद्धान्तानां विश्लेषणं कर्तुं सक्षमो भविष्यति। CO 8- वास्तुशास्त्रस्य क्रमिकसोपानानि ज्ञातुं शक्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रमः-2 CC – 2 पञ्चाङ्गपरिचयः जन्मपत्रदीपकश्च</p>	<p>CO 1- पञ्चाङ्गस्य विविधाङ्गानां परिचयं सम्प्राप्य तेषां विषये कथयितुं शक्यति। CO 2- पञ्चाङ्गविषयान् प्रदर्श्य तेषामनुप्रयोगे सक्षमो भविष्यति। CO 3- जन्मपत्रदीपकग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 4- जन्मपत्रनिर्माणस्य सिद्धान्तानवगम्य विषयान् रेखांकितं कृत्वा वर्णने समर्थो भविष्यति। CO 5- जन्मपत्रनिर्माणस्य क्रमिकसोपानानि ज्ञातुं शक्यति। CO 6- जन्मपत्रनिर्माणस्य सिद्धान्तानवबुद्ध्य अभ्यासं कर्तुं शक्यति। CO 7- जन्मपत्रनिर्माणकौशलं समनुप्राप्य व्यावहारिकजीवने तस्यानुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रमः-3 CC – 3 विश्वकर्माप्रकाशः (1-6 अध्यायाः)</p>	<p>CO 1- विश्वकर्माप्रकाशग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 2- वास्तुपुरुषोत्पत्तिं स्वरूपं चावगत्य तस्य विशेषतां कथयितुं समर्थो भविष्यति। CO 3- ग्रन्थोक्तदिशा गृहारम्भे विविधसिद्धान्तान् ज्ञात्वा तेषां विश्लेषणे समर्थो भविष्यति।</p>

	<p>भविष्यति।</p> <p>CO 4-ग्रन्थोक्तप्रकारेण गृहनिर्माणे प्रयुक्तसोपानानि परिज्ञाय तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 5- ग्रन्थोक्तदिशा राज्ञादीनां गृहमानादिकं ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 6- गृहारम्भमुहूर्त्त-जलाशयमुहूर्त्तादिविषयान् परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 7- शल्योद्धार-वास्तुपदविन्यासादिसिद्धान्तानवबुद्ध्य अभ्यासं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 8- वास्तुशान्तिविधानं ज्ञात्वा तस्य प्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 9- देवालयनिर्माणसिद्धान्तान् सम्बुद्ध्य तान् रेखांकितं कृत्वा वर्णने अनुप्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-4 CC – 4 मुहूर्त्तचिन्तामणेः शुभाशुभनक्षत्र- संक्रान्तिप्रकरणानि</p>	<p>CO 1- मुहूर्त्तचिन्तामणिग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2- तिथ्यादीनां विभिन्नसञ्ज्ञानां शुभाशुभत्वञ्च ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- तिथि-वार-नक्षत्र-योगादिभिर्निर्मितानां विभिन्नशुभाशुभयोगानां विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 4- आनन्दादियोग-भद्रादिविचारं सम्बुद्ध्य तान् रेखांकितं कृत्वा वर्णने अनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 5- नक्षत्राधिप-नक्षत्रसंज्ञा-ध्रुवादिगणानां च स्वरूपादिकमवगत्य तेषां विशेषतां कथयितुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 6- नक्षत्राधारितानां विभिन्नमुहूर्त्तानां ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 7- कृष्याधारितविविधमुहूर्त्तानां ज्ञानेन कृषिक्षेत्रे तेषामनुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 8- नक्षत्राणां स्वरूपं तारकादिस्थितिञ्च ज्ञात्वा आकाशनिरीक्षणार्थं समुत्सुकाः ग्रहनक्षत्रादिवेधे निपुणो भविष्यन्ति।</p> <p>CO 9 – सङ्क्रान्तिसाधननिर्णयादिविषये ज्ञानमवाप्य तेषामभ्यासे प्रयोगे च कुशलो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-5 CC – 5</p>	<p>CO 1- वास्तुसौख्यग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।</p>

<p>वास्तुसौख्यम्</p>	<p>CO 2- भूमिपरीक्षण-दिग्ज्ञानादिविषयाणां विविधग्रन्थैः सह तुलनां कृत्वा तेषां व्यावहारिकजीवने नियोजने समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- गृहादिषु शुभाशुभवृक्षाणां निर्णये समर्थो भूत्वा तान् श्रेणीबद्धं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 4- शल्यशोधनखातखननादिविषये सम्यगवगत्य तेषां परीक्षणे दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 5- वास्तुकार्ये शुभाशुभज्ञानाय प्रयुक्तानां विविधचक्राणां निर्माणपुरस्सरं तेषां विश्लेषणे निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 6- गृहस्य विविधाङ्गानां माननिर्णये निर्माणकार्ये च कुशलो भूत्वा कार्यक्षेत्रे तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 7- राजगृहादिकानां आरेखादिनिर्माणे तेषां व्यवस्थितिकरणे च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-6 CC – 6 मुहूर्तचिन्तामणेः गोचरसंस्कार- विवाहप्रकरणानि</p>	<p>CO 1- गोचरवशाद्ग्रहाणां वेधादिज्ञानं सम्प्राप्य फलकथने प्रयोगे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 2- ग्रहाणां रत्नादिधारणविषये आकलनं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 3- गर्भाधानतः समारभ्य जन्मपूर्वविविधसंस्काराणां मुहूर्तविषये व्याख्यां कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 4- शिशोः जन्मतः समावर्तनपर्यन्तं नैकानां संस्काराणां मुहूर्तविषये कथयितुं शक्यति।</p> <p>CO 5- विवाहलग्नात् प्रश्नलग्नाच्च परिहारपुरस्सरं वैधव्यादिविभिन्नयोगान् ज्ञात्वा तेषां परीक्षणं कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 6- विवाहमुहूर्तविषये विभिन्नतथ्यानामाकलनं कृत्वा तेषां विश्लेषणपूर्वकं व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 7- कुण्डलीमैलापके अष्टकूटादिविविधविषयाणां निरूपणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 8- विवाहे सपरिहारं विविधदोषाणामाकलनं कृत्वा विश्लेषणे समर्थो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-7 CC – 7 विश्वकर्माप्रकाशः (07 - 13 अध्यायाः)</p>	<p>CO 1- द्वारनिर्माणस्य विविधपक्षान् ज्ञात्वा अनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 2-जलाशयादिनिर्माणस्य विभिन्नतथ्यानामाकलनं कृत्वा तेषां विश्लेषणपूर्वकं व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 3- वृक्षच्छेदन-शुभाशुभवृक्षादिनिरूपणे विश्लेषणे प्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 4- गृहप्रवेशमुहूर्तादिकानां विषये ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे निपुणो भविष्यति।</p>

	<p>CO 5- शय्यासनादिलक्षणानवगत्य तेषां निर्माणे प्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 6- दुर्गलक्षणादिकं ज्ञात्वा तेषां स्वरूपचित्रांकने (डिजाईन) कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 7- वास्तुभूमौ शल्योद्धारादिकर्मणि कुशलो भूत्वा व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 8- गृहवेधादिकं ज्ञात्वा तेषां निरूपणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-8 CC – 8 रेखागणितम् (01- 02 अध्यायौ)</p>	<p>CO 1- बिन्दु-रेखा-धरातल-कोण-सीमा-क्षेत्र-वृत्त-त्रिज्या-व्यासादिपरिभाषां ज्ञात्वा तासां विश्लेषणपूर्वकं विवेचनं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2- त्रिभुजवर्गादिकक्षेत्राणां लक्षणानि विज्ञाय तेषां निर्माणे प्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- त्रिभुजादिकक्षेत्रादिकानां आरेखनिर्माणे कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 4- त्रिभुजादिकक्षेत्राणां सम्बन्धविषये अनुप्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 5- रेखागणितस्य प्रथमाध्यायस्य विभिन्नविषयाणां ज्ञानं प्राप्स्यति।</p> <p>CO 6- रेखागणितस्य द्वितीयाध्यायस्य विभिन्नविषयाणां ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 7- रेखागणितस्य निर्मेय-प्रमेयादीनामनुप्रयोगे समर्थो भूत्वा वास्तुकर्मणि तेषां प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-9 CC – 9 मुहूर्तचिन्तामणेः यात्रावास्तुगृहप्रवेश- प्रकरणानि</p>	<p>CO 1- यात्रामुहूर्तादिकं ज्ञात्वा विभिन्नतथ्यानामाकलनं कृत्वा तेषां विश्लेषणपूर्वकं व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2-विजयराज्यलाभयोगादिविधिविषयाणां निरूपणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 3-नक्षत्रतिथिवारदिगोहनादिविषयान् ज्ञात्वा व्यावहारिकजीवने तेषां प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 4- यात्रायां शुभाशुभशकुनानि निषिद्धयोगाश्च परिहारपुरस्सरं विज्ञाय तेषां परीक्षणं कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 5- यात्रानिवृत्तौ गृहप्रवेशमुहूर्तज्ञानेन व्यावहारिकक्षेत्रे तेषामनुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 6- काकिणीविचार-गृहप्रवेशमुहूर्तादिकं विज्ञाय तेषां निरूपणे प्रयोगे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 7- कूप-जलाशयादिमुहूर्तानां व्यावहारिकक्षेत्रे अनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 8- नूतनजीर्णगृहप्रवेशमुहूर्तादिविषये विभिन्नतथ्यानामाकलनङ्कृत्वा गृहप्रवेशविधिं कर्तुं दक्षो भविष्यति।</p>

<p>पाठ्यक्रम:-10 CC – 10 लघुजातकम् षट्पञ्चाशिका च</p>	<p>CO 1- लघुजातक-षट्पञ्चाशिकाग्रन्थयोः ग्रन्थकारयोश्च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2- राशि-ग्रहप्रभेदस्वरूपादिकं विज्ञाय तेषां विशेषतामभिवर्णनं कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- आधान-सूतिका-सभङ्गमरिष्टादिकं च ज्ञात्वा तेषां परीक्षणं कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 4- आयुर्दाय-दशान्तर्दशा-अष्टकवर्गादिकं विज्ञाय तेषामाकलनं विवेचनां च कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 5- चन्द्रकृद्योग-सूर्यकृद्योग-द्विग्रहयोग-प्रव्रज्यायोगादिकं ज्ञात्वा तेषामनुमाने परीक्षणे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 6- राशिशील-आश्रय-नाभसादियोगान् विज्ञाय जन्मकुण्डल्यां तेषामाकलने परीक्षणे च कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 7- स्त्रीजातक-निर्याण-नष्टजातकादिविषयाणां वर्णने विश्लेषणे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO8- प्रश्नलग्नमाध्यमेन लाभहानि-शुभाशुभ-नष्टवस्तुप्राप्ति-मुष्टगतचिन्तनादिविषये विवेचनामाकलनं च कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 9- प्रश्नलग्नमाध्यमेन शत्रोः गमागमादिविषये प्रष्टुः शुभाशुभज्ञानं रोगार्त्स्य विषये च चिन्तनमनुमानं च कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 10- प्रश्नलग्नमाध्यमेन गर्भिणीप्रश्न-वृष्टिप्रश्न-प्रवासीप्रश्न-चौरप्रश्नादिकं कथयितुं दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-11 CC – 11 बृहत्संहिता (वास्तुविद्याध्यायतः प्रतिमालक्षणाध्याय- पर्यन्ता)</p>	<p>CO 1- वास्तुविद्यासम्बन्धे विभिन्नविषयाणामाकलनङ्कृत्वा तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 2- दकार्गले विभिन्नतथ्यानां सङ्कलनं कृत्वा भूमिगतजलविषये अनुमानं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 3- वृक्षायुर्वेदं विज्ञाय वृक्षाणां चिकित्सायां कुशलो भूत्वा पर्यावरणसंरक्षणे महत्त्वपूर्णभूमिकां निर्वोदुं शक्यति।</p> <p>CO 4- प्रासादलक्षणे विभिन्नमन्दिराणां स्वरूपादिकं ज्ञात्वा मन्दिरालेखननिर्माणे (डिजाईन), सर्जने मापने प्रबन्धने च सक्षमो भविष्यति।</p> <p>CO 5- वज्रलेपनिर्माणविधिं विज्ञाय साम्प्रतिकलेपादिभिः तुलनां कृत्वा भवनानामनुकर्मणि भवननिर्माणे च कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 6- प्रतिमालक्षणादिकं ज्ञात्वा मूर्तिनिर्माणे मापने विवेचने च दक्षो भविष्यति।</p>

<p>पाठ्यक्रम:-12 CC – 12 लघुपराशरी जातकालङ्कारश्च</p>	<p>CO 1- विंशोत्तरीदशाप्राशस्त्यं ग्रहदृष्टिविचारः त्रिकोणेश-त्रिषडायाधीश-केन्द्राधिपादीनां शुभाशुभविचारश्चेतान्विषयान् विज्ञाय तेषां विशेषतामभिकथने सक्षमो भविष्यति।</p> <p>CO 2- योगकारकग्रहाणां स्वरूपनिर्धारणे फलकथने च विश्लेषणं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 3- जन्मकुण्डल्यां राजयोगप्रदर्शनपुरस्सरं फलकथने निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 4- आयुःस्थानज्ञानपूर्वकं मारकनिर्णयस्य विश्लेषणं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 5- दशान्तर्दशामाध्यमेन जातकस्य मारकनिर्णये आकलयितुं शक्यति।</p> <p>CO 6- विशेषराजयोगादिकानां विवेचने निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 7- लग्नादिद्वादशभावानां संज्ञा ग्रहमैत्री-दृष्टिविचारश्चेति विषयाणां कथने दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 8- तन्वादिद्वादशभावानां फलविचारणे कथने च सक्षमो भविष्यति।</p> <p>CO 9- अनिष्टपरजातादिविभिन्नयोगानां परिचयमवाप्य जन्मकुण्डल्यां तेषां विशेषतां कथयित्वा विश्लेषणं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 10- आयुर्दाययोगानां स्थानवशाच्च भावेशानां शुभाशुभत्वविचारं विज्ञाय तेषां जन्मकुण्डल्यां चिन्तनं विवेचनं च कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-14 CC – 13 भुवनकोशविमर्शः</p>	<p>CO 1- भुवनकोशस्य परिचयमवाप्य तस्य विषये वक्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2- सृष्टिपरिकल्पनाविषये प्राचीनार्वाचीनदृष्टिं विज्ञाय तयोः तुलनां कर्तुं समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- ब्रह्माण्डविषये विभिन्नतथ्यानामाकलनमनुमानञ्च कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 4- अस्माकं सौरपरिवारविषये विविधतथ्यानां संग्रहणे आकलने च प्रवृत्तो भविष्यति।</p> <p>CO 5- पृथिव्या आवरणविषये परिचयमवाप्य तेषां विश्लेषणं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 6- भूमौ पुरनिवेशविषये प्राचीनार्वाचीनदृष्टिं सम्प्राप्य तयोः तुलनां समालोचनां च कर्तुं सक्षमो भविष्यति।</p> <p>CO 7- भूमावुदधीनां प्राचीनार्वाचीनदृष्ट्या परिकल्पनां ज्ञात्वा तयोः तुलनायां समायोजने च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 8- प्राचीनार्वाचीनदृष्ट्या संसारस्य प्रलयविषये परिकल्पने विवेचने च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रम:-15 CC – 16</p>	<p>CO 1- अर्वाचीनवास्तुकलायाः परिचयः तद्विविधतत्त्वानामधारणाः प्रमुख-सिद्धान्ताः तेषामनुप्रयोगविधिश्चेति विषयान् ज्ञात्वा तार्किकं विवेचनं कर्तुं शक्यति।</p>

<p>आधुनिकवास्तुकला</p>	<p>CO 2- भूखण्डचयनपुरस्सरं वास्तुदृष्ट्या भूखण्डस्य स्वरूपादिकानां गृहवास्तुसंरचनायाश्च विवेचने समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- अर्वाचीनवास्तुकलाया उद्भवः स्वरूपञ्च विज्ञाय तेषां विशेषतां वक्तुं शक्नोति।</p> <p>CO 4- अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवननिर्माणनियमाः मापनं प्रक्रिया शैली भवननिर्माणसामग्री चैतान् विषयानवगत्य तेषां व्यावहारिकसमायोजनं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 5- अर्वाचीनवास्तुकलायाः पर्यावरणेन सह अन्तःसम्बन्धविषये तार्किकं चिन्तनं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 6- गृहनिर्माणे द्वारागवाक्षनिर्माणविधिः काष्ठप्रयोगविमर्शः निर्माणस्य व्यवस्थाकरणादिविषयान् ज्ञात्वा व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्नोति।</p> <p>CO 7- अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवनस्य विविधांगानि भवनस्य सज्जादिविषयान् विज्ञाय व्यावहारिकजीवनेऽनुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 8- अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवने धात्वादिप्रयोगविचारः भवने आलेख्यादिप्रयोगविचारश्चैतेषां विषयाणां परीक्षणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 9- आवासीयव्यावसायिकधार्मिकभवनानां विन्यासस्य मानचित्राणां परिचयमवाप्य तेषां विशेषतामभिकथनेऽनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति ।</p>
<p>पाठ्यक्रमः-13 DSC – 1/2/3/4 संस्कृतम् (वास्तुरत्नाकरः)</p>	<p>CO 1- वास्तुरत्नाकरग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।</p> <p>CO 2- भूपरिग्रहविषये विभिन्नतथ्यानां संग्रहणं कृत्वा विश्लेषणे परीक्षणे च समर्थो भविष्यति।</p> <p>CO 3- दिक्साधनविषये आरेखनिर्माणं कृत्वा दिक्प्रबन्धने कुशलो भविष्यति।</p> <p>CO 4- शल्योद्धारविधिं विज्ञाय तेषां परीक्षणे निपुणो भविष्यति।</p> <p>CO 5- गृहमेलापकं ज्ञात्वा व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्नोति।</p> <p>CO 6- पिण्डानयनादिकं कृत्वा गृहभूमेः शुभाशुभत्वस्य मूल्यांकनं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 7- गृहोपकरणानीष्टिकाप्रमाणद्वारप्रमाणादिकं विज्ञाय तेषां मापने विवेचने च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 8- गेहारम्भ-गृहप्रवेश-जलाशयादिकानां मुहूर्त्तनिर्धारणे तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p>

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली – 110016

अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)

संकायः - वेदवेदांगपीठम्

कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- प्रथमम्

विभागः- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी -1

ग्रन्थनाम- वास्तुशास्त्रपरिचयात्मकः, वास्तुरत्नावली (वास्तुपुरुषोत्पत्तितः भूमौ खनने प्राप्तवस्तुफलानीति यावत्)

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	1.1 वास्तुशास्त्रस्य परिचयः 1.2 वास्तुशास्त्रस्यैतिहासिकं स्वरूपम् 1.3 वास्तुशास्त्रस्य उद्देश्यम् 1.4 वास्तुशास्त्रस्य आवश्यकता महत्त्वं च 1.5 अन्यशास्त्रैः सह सम्बन्धः 1.6 वास्तुशास्त्रस्य प्रमुखाचार्याः	<ul style="list-style-type: none">वास्तुशास्त्रस्य परिचयमवाप्य व्याख्यातुं शक्यति।वास्तुशास्त्रस्य ऐतिह्यं विज्ञाय विश्लेषणं कर्तुं शक्यति।वास्तुशास्त्रस्योद्देश्यानि आवश्यकतां महत्त्वञ्चावगम्य अध्ययने प्रवृत्तो भविष्यति।वास्तुशास्त्रस्य अन्यशास्त्रैः सह सम्बन्धं ज्ञात्वा बहुविषयकमध्ययनं प्रति रुचिः	1	15	20

	<p>क-आर्ष परम्परा - अष्टादशप्रवर्तकाचार्याः, वेदव्यासः। ख-आचार्य परम्परा - वराहमिहिरः, भोजराजः, रामदैवज्ञः, टोडरमलः, सूत्रधार मण्डनः 1.7 वास्तुशास्त्रसम्बद्धानां प्रमुखग्रन्थानां परिचयः - मत्स्यपुराणम्, अग्निपुराणम्, विश्वकर्मप्रकाशः, विश्वकर्मवास्तुशास्त्रम्, मयमतम्, मानसारः, समरांगणसूत्रधारः, वास्तुमण्डनम्, प्रासादमण्डनम्, रूपमण्डनम्, वास्तुविद्या, बृहत्संहिता (वास्तुविद्याध्यायादयः), मुहूर्तचिन्तामणिः (वास्तु-गृहप्रवेशप्रकरणे)</p>	<p>भविष्यति। • वास्तुशास्त्रस्य प्रमुखाचार्याणां परिचयमवाप्य क्रमिकसोपानानि ज्ञातुं शक्यति। • वास्तुशास्त्रस्य प्रमुखग्रन्थानां परिचयं विज्ञाय वास्तुशास्त्रस्य तेषां सिद्धान्तानां चाध्ययनाय प्रेरितो भविष्यति।</p>			
02	<p>2.1 सामान्यगणितज्ञानम् - संकलन-व्यवकलन- गुणन-भागहार-वर्ग-वर्गमूल-घन-घनमूलानि। 2.2 वर्ष-अयन-ऋतु-मास-पक्ष-तिथि-वार- नक्षत्र-योग-करणानां सामान्यपरिचयः 2.3 सामान्यज्योतिषज्ञानम्- राशिपरिचयः, ग्रहपरिचयः, अवकहडाचक्रम् 2.4 पंचांगस्य प्रायोगिकज्ञानम् । 2.5 राश्यादिविभागकल्पना घट्यादिकाल-</p>	<p>• संकलनव्यवकलनादिसामान्यगणितस्य ज्ञानमवाप्य तेषां वास्तुकर्मणि अनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति। • वर्षादिकालावयवानां विषये ज्ञात्वा तेषां प्रयोगं कर्तुं शक्यति। • राश्यादिसामान्यज्योतिषज्ञानं सम्प्राप्य तेषां विक्षेपणपूर्वकमध्ययने क्षमो भविष्यति। • पञ्चाङ्गस्य प्रायोगिकं ज्ञानं कृत्वा तस्य प्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p>	1	15	20

	विमर्शश्च 2.6 कुण्डलीनिर्माणम् - इष्टकालः, लग्नसारिणीद्वारा लग्नसाधनम्, पंचांगपत्रकमाध्यमेन जन्मांगचक्रनिर्माणम्	<ul style="list-style-type: none"> कुण्डलीनिर्माणस्य प्रविधिं ज्ञात्वा व्यावहारिकजीवने अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 			
03	3.1 वास्तुपुरुषोत्पत्तिः 3.2 गृहनिर्माणप्रयोजनम् 3.3 ग्रामनिवासशुभाशुभत्वं काकिणीविचारश्च 3.4 भूमेः वर्णरूपरसगन्धादि लक्षणानि 3.5 भूमेः प्लवविचारः	<ul style="list-style-type: none"> वास्तुरत्नावली ग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। वास्तुरत्नावलीग्रन्थस्य वास्तुपुरुषोत्पत्ति-गृहनिर्माणप्रयोजनादि- विषयवस्तूनि व्यक्तीकर्तुं समर्थो भविष्यति। 	1	15	20
04	4.1 भूमेः पृष्ठविचारः 4.2 वीथिविचारः 4.3 भूमेः आकारविचारः 4.4 खातमाध्यमेन भूमिपरीक्षणम् 4.5 भूमौ खनने प्राप्तवस्तुफलानि	<ul style="list-style-type: none"> वास्तुरत्नावलीग्रन्थानुसारेण भूमिपृष्ठ-वीथि-आकारादिविचारान् विमर्श्य तेषां परीक्षणं कर्तुं शक्यति। खातमाध्यमेन भूमिपरीक्षणं, खनने प्राप्तवस्तुफलानि च विज्ञाय तेषां प्रयोगे परीक्षणे च समर्थो भविष्यति। 	1	15	20
05	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ
कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- प्रथम

विभाग- वास्तुशास्त्रम्
पत्रम्- सीसी-2

ग्रन्थनाम – जन्मकुण्डलीपरिचयात्मकः

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	1.1 इष्टकालः भयातभभोगविचारः 1.2 चन्द्रस्पष्टीकरणम् 1.3 ग्रहस्पष्टीकरणम् 1.4 अयनांशविचारः	<ul style="list-style-type: none">जन्मकुण्डलीनिर्माणस्य इष्टकाल-भयात-भभोग-चन्द्रस्पष्टीकरण-ग्रहस्पष्टीकरण-अयनांशविचारादिकं विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।	1	15	20
02	2.1 लंकोदयमानम् 2.2 पलभाचरखण्डज्ञानम् 2.3 स्वोदयमानसाधनम् 2.4 लग्न-दशमलग्नसाधनम् 2.5 ससन्धिद्वादशभावसाधनम्	<ul style="list-style-type: none">जन्मकुण्डलीनिर्माणस्य लंकोदय-पलभा-स्वदेशोदयादिविषयानवगत्य तेषां साधने प्रयोगे च क्षमो भविष्यति।लग्न-दशमलग्नयोः साधनविधिं ज्ञात्वा अनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।ससन्धिद्वादशभावसाधनं कृत्वा तस्य प्रयोगे समर्थो भविष्यति।	1	15	20
03	3.1 ग्रहाणां स्वामि-उच्च-नीचराशयः 3.2 ग्रहाणां शयनदीप्ताद्यवस्थाः 3.3 ग्रहाणां मैत्रीविचारः 3.4 ग्रहाणां दशवर्गाः	<ul style="list-style-type: none">जन्मकुण्डलीनिर्माणे तेषां फलकथने ग्रहस्वामि-उच्च-नीच-शयनदीप्ताद्यवस्थाविषये अवगत्य तेषां साधने प्रयोगे च क्षमो भविष्यति।ग्रहमैत्री-दशवर्ग-दशान्तरदशादि-	1	15	20

	3.5 ग्रहाणां दशान्तरदशादिसाधनम्	साधनविधिं विज्ञाय कुण्डलीनिर्माणस्य विविधपक्षाणामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।			
04	4.1 वास्तुशास्त्रस्याधारभूतसिद्धान्ताः 4.2 वास्तु-ज्योतिषयोः अन्तःसम्बन्धः 4.3 गृहप्राप्तियोगविचारः 4.4 गृहायुर्दायः 4.5 गृहदशाविमर्शः	<ul style="list-style-type: none"> • वास्तुशास्त्रस्याधारभूतसिद्धान्तान् व्यक्तीकर्तुं समर्थो भविष्यति। • वास्तुज्योतिषयोः अन्तःसम्बन्धं विज्ञाय बहुशास्त्राध्ययनं प्रति रुचिः भविष्यति। • गृहप्राप्तियोग-गृहायुर्दायः-गृहदशादिकं विचार्य तेषामनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 	1	15	20
05	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- द्वितीयम्

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-3

ग्रन्थनाम- वास्तुरत्नावली (दिक्साधनतः समाप्तिपर्यन्तम्)

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	1.1 दिक्साधनम् 1.2 शल्योद्धारः 1.3 पिण्डसाधनार्थम् इष्टनक्षत्रविचार 1.4 पिण्डसाधनार्थम् आयविमर्शश्च 1.5 पिण्डसाधनम् 1.6 पिण्डद्वारा आयादिविचारः	<ul style="list-style-type: none">दिक्साधनस्य विविधपक्षाणां विश्लेषणं प्रयोगं च कर्तुं शक्यति।शल्योद्धारविधिं ज्ञात्वा तस्यानुप्रयोगे क्षमो भविष्यति।पिण्डसाधने इष्टनक्षत्र-आययोः चयनस्य सिद्धान्तान् परिज्ञाय तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति।पिण्डसाधनस्य विधिं ज्ञात्वा तस्यानुप्रयोगे क्षमो भविष्यति।पिण्डाद्वारा आयादिसाधनं कर्तुं शक्यति।	1	15	20
02	2.1 राहुमुखपुच्छादिविचारः 2.2 शिलान्यासः स्तम्भन्यासश्च 2.3 शिलापूजनप्रयोजनम् 2.4 गृहनिर्माणोपकरणानि 2.5 गृहनिर्माणे काष्ठविचारः	<ul style="list-style-type: none">राहुमुखपुच्छादिज्ञानं कृत्वा तस्य सिद्धान्तान् व्यक्तीकर्तुं समर्थो भविष्यति।शिलान्यास-स्तम्भन्यासयोर्विधिं ज्ञात्वानुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।शिलापूजनप्रयोजनं व्यक्तीकर्तुं शक्यति।गृहनिर्माणोपकरणानां विषये निर्णेतुं शक्यति।गृहनिर्माणे काष्ठविचारं कृत्वा कथयितुं क्षमो भविष्यति।	1	15	20

03	<p>3.1 वास्तुपदविन्यासः (एकाशीतिपदम्, चतुःषष्टिपदम्)</p> <p>3.2 गृहद्वारविमर्शः</p> <p>3.3 द्वारवेधः द्वारदोषाश्च</p> <p>3.4 षोडशकक्षविन्यासः</p> <p>3.5 गृहसमीपे शुभवृक्षाः</p> <p>3.6 गृहसमीपे वर्जितवृक्षाः</p>	<ul style="list-style-type: none"> एकाशीतिपद-चतुष्षष्टिपदवास्तुविन्यासविधिं ज्ञात्वा पूजनविधौ भवननिर्माणयोजनायां च तस्योपयोगं कर्तुं शक्यति। गृहे द्वारस्थापनसिद्धान्तान् विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। द्वारवेधं द्वारदोषाश्च विज्ञाय तेषां विश्लेषणे दक्षो भविष्यति। गृहे षोडशकक्षविन्यासविधिं परिज्ञाय प्रयोगे निपुणो भविष्यति। गृहसमीपे शुभवृक्षान् वर्जितवृक्षान् चावगत्य तेषामनुप्रयोगे कुशलो भविष्यति। 	1	15	20
04	<p>4.1 गृहारम्भे पंचांगशुद्धिः</p> <p>4.2 गृहारम्भे वृषवास्तुचक्रम्</p> <p>4.3 गृहप्रवेशे पंचांगशुद्धिः</p> <p>4.4 गृहप्रवेशे कलशचक्रम्</p> <p>4.5 वामरविविचारः पृष्ठस्थशुक्र- विचारश्च</p>	<ul style="list-style-type: none"> गृहारम्भे पंचांगशुद्धिं ज्ञात्वा मुहूर्तशोधने क्षमो भविष्यति। गृहारम्भे वृषवास्तुचक्रविधिं परिज्ञाय तस्य प्रयोगेण शुभाशुभचक्रविचारे क्षमो भविष्यति। गृहप्रवेशे पंचांगशुद्धिं ज्ञात्वा मुहूर्तशोधने निपुणो भविष्यति। गृहप्रवेशे कलशचक्रविधिं परिज्ञाय तस्य प्रयोगेण शुभाशुभचक्रविचारे समर्थो भविष्यति। वामरवि-पृष्ठस्थशुक्रयोः विचारं परिज्ञाय गृहप्रवेशे एतयोरनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 	1	15	20
05	<p>5.1 अनुशिक्षण/ आन्तरिकमूल्यांकनम्</p>	<ul style="list-style-type: none"> अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20

कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- द्वितीयम्

पत्रम्- सीसी-4

ग्रन्थनाम- मुहूर्तचिन्तामणिः (शुभाशुभनक्षत्रप्रकरणे)

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	1.1 ग्रन्थपरिचयः 1.2 ग्रन्थकारस्य परिचयः 1.3 मंगलाचरणम्, तिथीनामीशाः, तिथीनां नन्दादिसंज्ञा च 1.4 रव्यादिवारेषु निषिद्धतिथिनक्षत्राणि, अधमयोगाः तिथिषु वर्जितकार्याणि, दग्धविषहृताशनयोगाश्च 1.5 शून्यतिथयः योगाश्च, शून्यनक्षत्रराशिलग्नानि, शून्यतिथिनक्षत्राणां परिहारश्च 1.6 सिद्धयोगदूषणम्, निषिद्धसिद्धयोगाश्च 1.7 स्थिरयोगाः, स्थिरयोगानां साधनविधिः, अशुभयोगानां परिहारश्च 1.8 रवियोगाः, वारक्रमेण सर्वार्थसिद्धयोगाश्च 1.9 उत्पात्मृत्युकाणसिद्धयोगलक्षणानि परिहारः, शुभकार्येषु वर्ज्ययोगाश्च	<ul style="list-style-type: none">मुहूर्तचिन्तामणिग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।तिथ्यादीनां विभिन्नसंज्ञानां शुभाशुभत्वञ्च ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो भविष्यति।तिथि-वार-नक्षत्र-योगादिभिः निर्मितानां विभिन्नशुभाशुभयोगानां विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।आनन्दादियोगान् सम्बुद्ध्य तान्नेखांकितं कृत्वा वर्णने अनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति।ग्रासभेदेन शुभाशुभविचारे निपुणो भविष्यति।पक्षरन्धादीनां परिहारविषये वक्तुं शक्यति।	1	15	20

	1.10 ग्रासभेदेन शुभाशुभविचारः सामान्यरूपेण वर्ज्यकार्याणि, आवश्यके पक्षरन्ध्रतिथौ परिहारश्च				
02	<p>2.1 कुलिकादि.अशुभमुहूर्ताः, वारक्रमेण दूषितमुहूर्ताः</p> <p>2.2 होलाष्टकविचारः अशुभयोगानां परिहारः</p> <p>2.3 भद्राविचारः, भद्रायाः मुखपुच्छवासविचारः फलश्च</p> <p>2.4 जलाशयादिहेतोः समयशुद्धिः</p> <p>2.5 सिंहमकरस्थगुरुदोषः परिहारश्च, सापवादलुप्तसंवत्सरदोषः</p> <p>2.6 वारप्रवृत्तिः, कालहोरेशः, कालहोरायाः प्रयोजनम्, मन्वादियुगादितिथयश्च</p> <p>2.7 नक्षत्रधिपाश्च, नक्षत्रणां ध्रुवादिसंज्ञा</p> <p>2.8 नववस्त्रभूषणधारणमुहूर्ताः, स्फुटितवस्त्रस्य फलं परिहारश्च</p> <p>2.9 लतापादपरोपणराजदर्शनविक्रयादिमुहूर्ताः पशुरक्षामुहूर्तश्च</p> <p>2.10 औषधिसेवनसूचीकर्ममुहूर्तः विक्रयविपणिमुहूर्तः हस्त्यश्वमुहूर्तश्च</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● कुलिकाद्यशुभमुहूर्तानां विषये कथयितुं शक्यति। ● भद्रादिविचारं सम्बुद्ध्य तान्नेखांकितं कृत्वा वर्णने अनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति। ● सिंहादिस्थगुरुदोषं सपरिहारं ज्ञात्वा तेषां प्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● वारप्रवृत्त्यादिविषयान् विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● नक्षत्राधिप-नक्षत्रसंज्ञा-ध्रुवादिगणानां च स्वरूपादिकमवगत्य तेषां विशेषतां कथयितुं समर्थो भविष्यति। ● नक्षत्राधारितानां विभिन्नमुहूर्तानां ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति। 	1	15	20
03	<p>3.1 आभूषणनिर्माणवस्त्रप्रक्षालनखण्डगादि-धारणमुहूर्ताः</p> <p>3.2 धनव्यवहारसेवा. ऋणादानप्रदानमुहूर्ताः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● आभूषणनिर्माणादि विभिन्नानां मुहूर्तानां ज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं 	1	15	20

	<p>3.3 हलप्रवहणबीजवपनधान्यछेदनस्थापन-मुहूर्ताः</p> <p>3.4 शान्तिमंगलकर्महोमाहुतिमुहूर्तः अग्निवासश्च</p> <p>3.5 नवान्नभक्षणनोकानिर्माणाभिचारमुहूर्ताः</p> <p>3.6 रोगमुक्तिशिल्पविद्यामैत्रीपरीक्षामुहूर्ताः</p> <p>3.7 नक्षत्रवशाज्ज्वरफलं शीघ्रमारकयोगाश्च</p> <p>3.8 पंचकेनिषिद्धकार्याणि इन्धनसंग्रहमुहूर्तश्च</p>	<p>शक्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● कृष्याधारितविविधमुहूर्तानां ज्ञानेन कृषिक्षेत्रे तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● रोगमुक्त्यादिमुहूर्तविषयान् ज्ञात्वा तेषामुपयोगं कर्तुं शक्यति। ● पंचके निषिद्धकार्यादिकं विज्ञाय तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे निपुणो भविष्यति। 			
04	<p>4.1 द्वित्रिपुष्करयोगौ</p> <p>4.2 पुत्तलदाहेनिषिद्धकालः</p> <p>4.3 अभुक्तमूलप्रमाणम्</p> <p>4.4 अभुक्तमूलफलम्</p> <p>4.5 नक्षत्रवशात् मूलनिवासः</p> <p>4.6 जन्मनि निषिद्धकालः</p> <p>4.7 नक्षत्राणां तारकसंख्या</p> <p>4.8 नक्षत्राणां स्वरूपाणि</p> <p>4.9 जलाशयारामसुरप्रतिष्ठामुहूर्ताः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● द्वित्रिपुष्करयोगौ विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● पुत्तलदाहादिनिषिद्धकालविषये ज्ञात्वा कथयितुं शक्यति। ● अभुक्तमूलादिविषये ज्ञानं प्राप्य वक्तुं क्षमो भविष्यति। ● नक्षत्राणां स्वरूपं तारकादिस्थितिश्च ज्ञात्वा आकाशनिरीक्षणार्थं समुत्सुकाः ग्रहनक्षत्रादिवेधे च निपुणा भविष्यन्ति। ● जलाशयारामसुरप्रतिष्ठामुहूर्तान् विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। ● 	1	15	20

05	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20
----	----------------------------------	--	---------------	----	----

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

ग्रन्थनाम- वास्तुसौख्यम्

सत्रम्- तृतीयम्

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-5

भागः (Unit)	विषयवस्तु	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	अंक	होरा (Hours)	क्रेडिट
1	1. ग्रन्थपरिचयः, ग्रन्थकारस्य परिचयः 2. मंगलाचरणम्, गृहनिर्माणप्रयोजनम्, 3. भूमिपरीक्षणम्, दिक्साधनम्, 4. दिग्बशेन शुभाशुभवृक्षनिरूपणम्	<ul style="list-style-type: none"> ग्रन्थ-ग्रन्थकारयोः परिचयमवाप्य व्याख्यातुं शक्यति। गृहनिर्माणप्रयोजनम् वक्तुं शक्यति। भूमिपरीक्षणं दिक्साधनं च विज्ञाय प्रयोगं कर्तुं शक्यति। दिग्बशेन शुभाशुभवृक्षान् परिज्ञाय तेषामनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 	20	15	1
2	1. शल्यशोधनविधानम्, शेषस्य स्वरूपम्, 2. प्रथमखातखननविधिः, वास्तुनरस्वरूपम्, 3. वास्तुचक्रनिरूपणम्,	<ul style="list-style-type: none"> शल्यशोधनादिकं विज्ञाय वास्तुकार्ये प्रयोगे निपुणो भविष्यति। प्रथमखातखननादिविधिं परिज्ञाय व्यवहारे प्रयोगे दक्षो भविष्यति। 	20	15	1

	4. गृहवास्तुविचारः, कलशवास्तु- निरूपणम्, शिलान्यासोपक्रमः	<ul style="list-style-type: none"> • वास्तुचक्रादिकं विज्ञाय वास्तुपूजने गृहादिनिर्माणयोजना कर्तुं क्षमो भविष्यति। • गृहवास्तुविचारं कलशवास्तु शिलान्यासोपक्रमं च ज्ञात्वा व्यवहारिकजीवने अनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। 			
3	<ol style="list-style-type: none"> 1. गृहे काष्ठोपक्रमविन्यासः, 2. आयव्ययादिसाधनम्, 3. गृहपिण्डसाधनम्, गृहे ताराभकूटादिवैशिष्ट्यम्, 4. इष्टिकाप्रकरणम्, 	<ul style="list-style-type: none"> • गृहे काष्ठोपक्रमविन्यासं ज्ञात्वानुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। • आयव्ययादिसाधनं कर्तुं शक्यति। • गृहपिण्डसाधनादिकं ज्ञात्वा तारा-भकूटादिवैशिष्ट्यं वक्तुं शक्यति। • इष्टिकाप्रकरणं विज्ञाय प्रयोगे क्षमो भविष्यति। 	20	15	1
4	<ol style="list-style-type: none"> 1. राजगृहनिरूपणम्, सेनापत्यादिगृह- लक्षणम् 2. शालालिन्दप्रमाणम्, 3. गृहोच्छ्रये हस्तसंख्यानिरूपणम्, 4. भित्तिप्रमाणम्, 	<ul style="list-style-type: none"> • राजगृह-सेनापत्यादिगृहलक्षणानि विज्ञाय कथयितुं क्षमो भविष्यति। • शालालिन्दप्रमाणादिकं ज्ञात्वा प्रयोगे कुशलो भविष्यति। • गृहोच्छ्रये हस्तसंख्यानिरूपणं परिज्ञाय वक्तुं शक्यति। • भित्तिप्रमाणं विज्ञाय तस्यानुप्रयोगं कर्तुं शक्यति। 	20	15	1

5	अनुशिक्षण/मूल्यांकन	<ul style="list-style-type: none"> अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	20	15	-
---	---------------------	--	----	----	---

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- तृतीय

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-6

ग्रन्थ नाम- मुहूर्तचिन्तामणेः संक्रान्तिगोचरसंस्कारविवाहप्रकरणानि

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
1.	<p>संक्रान्तिप्रकरणम् - संक्रान्तिनामानि संक्रान्तिसंज्ञा च, संक्रान्तिपुण्यकालनिर्णयः, चलसंक्रान्तिसाधनम्, जघन्यादिसंक्रान्तीनां फलम्, संक्रान्तीनां वाहनानि, संक्रान्तिनक्षत्रवशात् शुभाशुभफलम्, ग्रहबलानुसारकर्तव्यता, क्षयाधिमासयोः लक्षणम्</p> <p>गोचरप्रकरणम् - ग्रहाणां वेधस्थानानि, नक्षत्रवशात् ग्रहणफलम्, ग्रहाणां रत्नधारणं</p>	<ul style="list-style-type: none"> संक्रान्तिनामानि तेषां संज्ञा चेत्यादीनां ज्ञानेन तेषां विषये वक्तुं शक्यति। संक्रान्तिपुण्यकालनिर्णयः चलसंक्रान्तिसाधनं च विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। जघन्यादिसंक्रान्तीनां फलम्, संक्रान्तीनां वाहनानि, संक्रान्तिनक्षत्रवशात् शुभाशुभफलम्, ग्रहबलानुसारकर्तव्यता चेति विषयानवगत्य व्यवहारे अनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति। 	1	15	20

	विधिश्च, ताराणां नामानि दोषपरिहारश्च, चन्द्रस्यावस्थाज्ञानम् अवस्थानां नामानि च, ग्रहाणां दोषपरिहारार्थमौषधयः, गन्तव्यराशेः प्राक् फलदिनानि, दुष्टतिथ्यादीनां परिहारः, ग्रहाणां फलकालः	<ul style="list-style-type: none"> • ग्रहबलानुसारकर्तव्यतां विज्ञाय कथयितुं शक्यति। • क्षयाधिमासयोः लक्षणज्ञानेन तस्य विषये उद्बोधयितुं समर्थो भविष्यति। • गोचरप्रकरणज्ञानेन सैद्धान्तिकरूपेण घटनानां पूर्वानुमानकरणे अनुप्रयोगे च दक्षो भविष्यति। • ग्रहाणां दोषपरिहारार्थं रत्नौषधादिकं विज्ञाय तेषां प्रयोगे क्षमो भविष्यति। 			
2.	संस्कारप्रकरणम्- आद्यरजोदर्शने शुभाशुभविचारः, ऋतुमत्याः स्नानमुहूर्तः, आधाने निषिद्धकालः, गर्भाधानसीमन्तमुहूर्तौ, गर्भमासानामधिपाः, पुंसवनजातकर्मनामकरण- मुहूर्तः, सूतिकासनानमुहूर्तः, दन्तोत्पत्तिफलम्, दोलारोहणनिष्क्रमण- जलपूजनमुहूर्तः अन्नप्राशनमुहूर्तः, भूम्युपवेशनमुहूर्तः, जीविकापरीक्षा फलञ्च	<ul style="list-style-type: none"> • आद्यरजोदर्शने शुभाशुभविचारः, ऋतुमत्याः स्नानमुहूर्तः, आधाने निषिद्धकालः, गर्भाधान-सीमन्तमुहूर्तौ, गर्भमासानामधिपाः पुंसवन-जातकर्म-नामकरणमुहूर्ताश्चेति विषयान् परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। • दन्तोत्पत्तिफल- दोलारोहण-निष्क्रमण-जलपूजन-अन्नप्राशन- भूम्युपवेशनादीनां विभिन्नमुहूर्तानां ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति। • शिशोराजीविकापरीक्षाविधिं तत्फलञ्च विज्ञाय प्रयोगे निपुणो भविष्यति। 	1	15	20
3.	संस्कारप्रकरणम्- शिशोस्ताम्बूलभक्षणमुहूर्तः, कर्णवेधमुहूर्तः,	<ul style="list-style-type: none"> • जातकस्य ताम्बूलभक्षणादिविविध-संस्कारमुहूर्तान् विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। 	1	15	20

	<p>शुभकाले निषिद्धकालः, गुरुशुक्रयोः बालवृद्धत्वनिरूपणम्, मुण्डनमुहूर्तः, अक्षरारम्भमुहूर्तः, विद्यारम्भमुहूर्तः, व्रतबन्धमुहूर्तः, जन्ममासविचारः, उपनयने गुरुविचारः, उपनयने निषिद्धकालः, उपनयने ग्रहाणां फलम्, ब्रह्मौदनसंस्कारः, क्षुरिकाबन्धनमुहूर्तः, केशान्तसमावर्तनयोः मुहूर्तः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● गुरुशुक्रयोः बालवृद्धत्वादिकं परिज्ञाय तेषां विषये वक्तुं शक्यति। ● मुण्डनमुहूर्तः, अक्षरारम्भमुहूर्तः, विद्यारम्भमुहूर्तः, व्रतबन्धमुहूर्ताश्च विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति। ● उपनयने जन्ममास-गुरुविचारादिकं ज्ञात्वा तद्विषये कथयितुं शक्यति। ● उपनयने निषिद्धकाल-ग्रहाणां फलादिकं विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। ● ब्रह्मौदनसंस्कारः, क्षुरिकाबन्धन-केशान्त-समावर्तनमुहूर्ताश्च विज्ञाय तेषां प्रयोगे दक्षो भविष्यति। 			
4.	<p>विवाहप्रकरणम्- विवाहप्रयोजनम्, विवाहलग्नस्य महत्त्वम्, प्रश्नलग्नात् विवाहवैधव्यादियोगविचारः, कन्यावरवरणयोः मुहूर्तविचारः, विवाहे ग्रहशुद्धिः मुहूर्तनिर्णयश्च, अष्टकूटविचारः परिहारश्च, पञ्चसप्तशलाकावेधः, लतादिदशदोषविचारः, पञ्चबाणदोषविचारः, अब्दादिदोषाणां परिहारः, गान्धर्वविवाहमुहूर्तः।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● विवाहप्रयोजनम्, विवाहलग्नस्य महत्त्वञ्च विज्ञाय तेषां विषये वक्तुं शक्यति। ● विवाहवैधव्यादियोगविचारं कृत्वा तत्फलं कथयितुं शक्यति। ● कन्यावरवरणयोः मुहूर्तविचारं परिज्ञाय तेषां प्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● विवाहे ग्रहशुद्धिः मुहूर्तनिर्णयश्च, अष्टकूटविचारः परिहारश्चेत्यादिविषयान-वगत्य निगदितुं शक्यति। ● पञ्चसप्तशलाकावेधः, लतादिदशदोषविचारः, पञ्चबाणदोषविचारश्चेत्यादीनां ज्ञानेन तेषां 	1	15	20

		<p>व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> • अब्दादिविधदोषाणां परिहार विज्ञाय तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • गान्धर्वविवाहमुहूर्तं परिज्ञाय तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। 			
5.	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति • 'आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non credit	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- तृतीय

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-7

ग्रन्थनाम- विश्वकर्मप्रकाशः (भूम्यादिलक्षणाध्यायात् प्रासादनिर्माणध्यायपर्यन्तम्)

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा	अङ्काः
01	1.1 भूमेः लक्षणानि	<ul style="list-style-type: none"> • ग्रन्थपरिचयं सम्यग्रूपेण परिज्ञाय तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति। • वास्तुपुरुषस्य उद्भवविषये सम्यग्रूपेण विश्लेषणे दक्षो भविष्यति। • भूखण्डस्य शुभाशुभाकृतिविषये विश्लेषणं प्रयोगं च कर्तुं शक्यति। • गृहप्रवेशसमये शुभाशुभशकुनविषये सम्यग्रूपेण सिद्धाः भविष्यति। • राहुमुखपुच्छादिज्ञानं कृत्वा तस्य सिद्धान्तान् व्यक्तीकर्तुं समर्थो भविष्यति। • भूमेः खननविषये चयनस्य सिद्धान्तान् परिज्ञाय तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति। • एकाशीतिपद-चतुष्पष्टिपदवास्तुविन्यासविधिं ज्ञात्वा पूजनविधौ भवननिर्माणयोजनायां च तस्योपयोगं कर्तुं शक्यति। 	1	15	20

02	2.1 समगृहादि-निर्माणाध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> ● गृहादिनिर्माणे गृहारम्भे प्रशस्तसौरमास-सूर्यबलकथनविचारश्चेत्यादिकं परिज्ञाय तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति। ● अष्टायविचारे ध्वज-धूम-हरि-श्व-खर-गौ-वायस-शृङ्गालायानां विश्लेषणं प्रयोगं च कर्तुं शक्यति। ● गृहस्य आय-व्यय-अंश-द्रव्यादिज्ञानेन तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति। ● राजा-सेनापति-सचिव-मन्त्रि-रानी-युवराज-सामन्तादीनां गृहप्रमाणं विश्लेषणमनुप्रयोगं च कर्तुं शक्यति। ● एकशाल-द्विशाल-त्रिशाल-चतुःशालादि दशशालविधान गृहस्य विषये तस्य विधिं ज्ञात्वा अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 	1	15	20
03	3.1 गृहवास्तुकाल-निर्णयाध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> ● गृहारम्भे पंचांगशुद्धिं ज्ञात्वा मुहूर्तशोधने क्षमो भविष्यति। ● गृहारम्भे वृषवास्तुचक्रविधिं परिज्ञाय तस्य प्रयोगेण शुभाशुभचक्रविचारे क्षमो भविष्यति। ● गृहप्रवेशे पंचांगशुद्धिं ज्ञात्वा मुहूर्तशोधने निपुणो भविष्यति। ● गृहप्रवेशे कलशचक्रविधिं परिज्ञाय तस्य प्रयोगेण शुभाशुभचक्रविचारे क्षमो भविष्यति। ● गृहस्य हीन-मध्यम-पूर्णायुविषये भवननिर्माणयोजनायां च तस्योपयोगं कर्तुं शक्यति। ● गृहप्रवेशकालिकसमये गृहप्रवेशकुण्डल्यानुसारेण लग्नात् द्वादशभावानां सम्यकगूपेण परिज्ञाय तस्य प्रयोगेण शुभाशुभचक्रविचारे क्षमो भविष्यति। 	1	15	20
04	5.1 प्रासादनिर्माणाध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> ● देवालयनिर्माणयोग्यभूमि-शिलापूजन-लिङ्गप्रासादश्च विज्ञाय तेषानुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● सिंह-यक्ष-राक्षस-नागश्च प्रासादस्यलक्षणं विज्ञाय तेषां विश्लेषणे दक्षो भविष्यति। ● गृहे द्वारस्थापनसिद्धान्तान् विज्ञाय तेषानुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● द्वारवेधं द्वारदोषान् विज्ञाय तेषां विश्लेषणे दक्षो भविष्यति। 	1	15	20

05	5.1 अनुशिक्षण/ आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20
----	--------------------------------------	--	---------------	----	----

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

ग्रन्थनाम- रेखागणितम् 1-2 अध्यायौ

सत्रम्- चतुर्थ

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-8

भागः (Unit)	विषयवस्तु	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	अंक	होरा (Hours)	क्रेडिट
1-	परिभाषाः - बिन्दुः, रेखा, धरातलम्, कोणः, सीमा, क्षेत्रम्, वृत्तम्, त्रिज्या-व्यासादयः, त्रिभुजवर्गादिक्षेत्रमित्यादीनाम् परिभाषाः। स्वयं सिद्धार्थाः- 1-12, प्रथमाध्याये 1-15 प्रतिज्ञाः	<ul style="list-style-type: none"> • बिन्दुः, रेखा, धरातलम्, कोणः, सीमा, क्षेत्रम्, वृत्तम्, त्रिज्या-व्यासादीनाञ्च परिभाषाः अवगत्य व्याख्यायितुं शक्यति। • त्रिभुजवर्गादिक्षेत्रादीनां परिभाषाः विज्ञाय वक्तुं शक्यति। • रेखागणिते स्वयं सिद्धार्थसमीकरणान् ज्ञात्वा अध्ययने तेषां प्रयोगे क्षमो भविष्यति। • प्रथमप्रतिज्ञां पठित्वा समभुजत्रिभुजस्य निर्माणे दक्षो भविष्यति। • द्वितीयप्रतिज्ञामधीत्य निर्दिष्टबिन्दुतो निर्दिष्टरेखासमाना रेखां कर्तुं शक्यति। • तृतीयप्रतिज्ञामधीत्य अभीष्टबृहद्रेखातोभीष्टलघुरेखासमानं खण्डं कर्तुमर्हति। • चतुर्थप्रतिज्ञां पठित्वा द्वयोर्त्रिभुजयोः समासमत्वविचारे निपुणो भविष्यति। 	20	15	1

		<ul style="list-style-type: none"> • पञ्चमप्रतिज्ञामधीत्य समद्विबाहुत्रिभुजस्य आधारलग्नकोणयोः तुल्यातुल्यत्वविमर्शं कर्तुं शक्यति। • षष्ठप्रतिज्ञामवगत्य त्रिभुजस्य कोणभुजयोः सम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति। • सप्तमप्रतिज्ञामधीत्य आधारस्य पार्श्वस्थत्रिभुजयोः भुजानां परस्परतुल्यातुल्यत्वविषये विमर्शितुं शक्यति। • अष्टमप्रतिज्ञां पठित्वा त्रिभुजयोर्मध्ये भुजकोणानां सम्बन्धं ज्ञातुं शक्यति। • नवमप्रतिज्ञामधीत्य अभीष्टकोणस्य तुल्यखण्डद्वयं कर्तुं निपुणो भविष्यति। • दशमप्रतिज्ञां पठित्वा अभीष्टरेखायाः तुल्यखण्डद्वयं कर्तुं क्षमो भविष्यति। • एकादशप्रतिज्ञामधीत्य अभीष्टरेखायां तद्गताभीष्टचिह्नात् लम्बं कर्तुं शक्यति। • द्वादशप्रतिज्ञामवगत्य अभीष्टरेखायां तद्वर्हिर्गताभीष्टबिन्दोर्लम्बं कर्तुं प्रभवति। • त्रयोदशप्रतिज्ञामधीत्य सरलरेखायां कोणमानं विमर्शितुं शक्यति। • चतुर्दशप्रतिज्ञां पठित्वा समकोणद्वयतुल्यकोणरेखाविषये विमर्शितुं शक्यति। • पञ्चदशप्रतिज्ञामधीत्य द्वयोः रेखयोः संपातेनोत्पन्नकोणचतुष्टयस्य सम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति। 			
2-	प्रथमाध्याये 16-32 प्रतिज्ञाः	<ul style="list-style-type: none"> • षोडशप्रतिज्ञामधीत्य त्रिभुजस्य बहिरुत्पन्नकोणान्तःकोणयोः सम्बन्धविषये विमर्शयितुं शक्यति। • सप्तदश-अष्टादश-नवदशप्रतिज्ञाः चावगत्य त्रिभुजे अन्तःकोणयोः 	20	15	1

		<p>परस्परसम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> • विंशप्रतिज्ञामधीत्य त्रिभुजे भुजानां परस्परसम्बन्धविषये विमर्शयितुं शक्यति। • एकविंशप्रतिज्ञां पठित्वा त्रिभुजे कोणभुजानां परस्परसम्बन्धविषये व्याख्यातुं शक्यति। • द्वाविंशप्रतिज्ञामवगत्य निर्दिष्टरेखासमानाः त्रिभुजरचनायां समर्थो भविष्यति। • त्रयोविंशप्रतिज्ञामधीत्य अभीष्टरेखायाः निर्दिष्टबिन्दूपरि निर्दिष्टकोणसमानं कोणं कर्तुं शक्यति। • चतुर्विंश-पञ्चविंश-षड्विंशप्रतिज्ञा अवगत्य त्रिभुजयोर्मध्ये कोणभुजानां सम्बन्धविषये विमर्शयितुं शक्यति। • सप्तविंश-अष्टाविंश-एकत्रिंशत्प्रतिज्ञा अधीत्य समानान्तररेखयोः विभिन्नविषयान् ज्ञातुं शक्यति। • द्वात्रिंशत्प्रतिज्ञामवगत्य त्रिभुजस्य बहिरन्तःकोणानां परस्परसम्बन्धविषये विमर्शयितुं शक्यति। 			
3-	प्रथमाध्याये 33-48 प्रतिज्ञाः	<ul style="list-style-type: none"> • त्रयस्त्रिंशत्-चतुस्त्रिंशत्-पञ्चत्रिंशत्-षट्त्रिंशत्प्रतिज्ञाः पठित्वा समानान्तरचतुर्भुजविषये तेषां सम्बन्धे च विमर्शयितुं शक्यति। • सप्तत्रिंशद्-अष्टत्रिंशत्-नवत्रिंशत्-चत्वारिंशत् प्रतिज्ञा अधीत्य समानान्तररेखयोर्मध्ये स्थितत्रिभुजानां सम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति। • एकचत्वारिंशत्-द्विचत्वारिंशत्-प्रतिज्ञे अवगत्य त्रिभुज-चतुर्भुजयोः सम्बन्धविषये विमर्शयितुं शक्यति। • त्रिचत्वारिंशत्- चतुश्चत्वारिंशत्प्रतिज्ञे अधीत्य चतुर्भुजसम्बन्धे विविधविषयान् ज्ञातुं शक्यति। • पञ्चचत्वारिंशत्प्रतिज्ञां पठित्वा बहुभुज-चतुर्भुजक्षेत्रयोः 	20	15	1

		<p>सम्बन्धेन तेषां निर्माणविषये विमर्शयितुं शक्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> • षट्चत्वारिंशत्प्रतिज्ञामधीत्य वर्गक्षेत्रनिर्माणविषये ज्ञातुमर्हति। • सप्तचत्वारिंशत्प्रतिज्ञामधीत्य बौधायनप्रमेयस्योपपत्तिं व्याख्यातुं शक्यति। • अष्टचत्वारिंशत्प्रतिज्ञां पठित्वा द्वयोर्भुजयोर्वर्गयोगः तृतीयभुजवर्गसमानं कथं समकोणत्रिभुजे भवतीति विमर्शयितुं शक्यति। 			
4-	द्वितीयाध्याये 1-14 प्रतिज्ञाः	<ul style="list-style-type: none"> • द्वितीयाध्यायसम्बन्धिपरिभाषाः चावगत्य द्वितीयाध्यायस्याध्ययने क्षमो भविष्यति। • प्रथमप्रतिज्ञामधीत्य निर्दिष्टरेखयोः सम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति। • द्वितीयप्रतिज्ञातः एकादशप्रतिज्ञापर्यन्तञ्चाधीत्य रेखाणां परस्परसम्बन्धविषये व्याख्यातुं शक्यति। • द्वादशप्रतिज्ञामधीत्य अधिककोणसम्बन्धे वक्तुं शक्यति। • त्रयोदशप्रतिज्ञामवगत्य त्रिभुजे कोणोत्पादकभुजानां सम्बन्धविषये ज्ञातुं शक्यति। • चतुर्दशप्रतिज्ञामधीत्य ऋजुभुजसमं वर्गक्षेत्रनिर्माणविषये वक्तुमर्हति। 	20	15	1
5	अनुशिक्षण/मूल्यांकन	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	20	15	-

संकाय- वेदवेदांग पीठ
कक्षा- शास्त्री

सत्रम्- चतुर्थ

विभाग- वास्तुशास्त्रम्
पत्रम्- सीसी- 9

ग्रन्थ नाम- मुहूर्तचिन्तामणेः यात्रा-वास्तुगृहप्रवेशप्रकरणानि

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
1.	<p>यात्राप्रकरणम्- यात्रमुहूर्तविधानम्, प्रश्रवशात् शकुनवशाच्च यात्राफलम्, यात्राभङ्गयोगः दिग्ज्ञानञ्च, यात्रायां सौरमासफलं पञ्चाङ्गविचारश्च, वारनक्षत्रकालशूलविचारः नक्षत्राणां संज्ञाफलानि च, पथिराहुचक्रं फलञ्च, मासभेदेन तिथिफलम्, सर्वाङ्कसाधनं, महाडलभ्रमदोषविचारः हिम्बरयोगफलञ्च, चन्द्रतिथ्यादिघातविचारः, योगिनीवासकालपाश- परिघदण्डयोगः परिहारश्च, यात्रायां भायनशुक्रलग्नविचारः, दिगीशलालाटियोगपर्युषितयात्रविचारः समयबलञ्च।</p>	<ul style="list-style-type: none">● यात्रमुहूर्तविधानं परिज्ञाय तेषामनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति।● यात्राविषयकशकुनज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति।● यात्राभङ्गयोगः दिग्ज्ञानञ्च विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति।● पञ्चाङ्गविचारं ज्ञात्वा यात्रायाः समयनिर्णये दक्षो भविष्यति।● पथिराहुचक्रं फलञ्च विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति ।● मासभेदेन तिथिफलम्, सर्वाङ्कसाधनं, महाडलभ्रमदोषविचारः हिम्बरयोगफलादि विषये ज्ञानं प्राप्य वक्तुं शक्यति।● यात्रायां चन्द्रतिथ्यादिघातविचारः,	1	15	20

		<p>योगिनीवासकालपाश- परिघदण्डयोगः परिहारश्च, भायनशुक्रलग्नविचारश्चेति विषयान् ज्ञात्वानुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● दिगीशलालाटियोगपर्युषितयात्रविचारः समयबलञ्च विज्ञाय तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। 			
2.	<p>यात्राप्रकरणम्- द्वादशभावानां संज्ञा, ग्रहाणां फलं, योगयात्रलग्नविचारश्च, विजयराज्यलाभादियोगाः, विजयदशमीयोगमुहूर्त्तश्च, शकुननिषिद्धकालत्रिनवमीदोष- विचारः कर्तव्यता च, नक्षत्रतिथिवारदिग्दोहदानां विचारः, यात्राविधिः प्रस्तानविचारश्च, यात्रयां त्याज्यवस्तूनि अकालवृष्टिदोषाः, यात्रयां शुभाशुभशकुनानि तेषां परिहारश्च, यात्रानिवृत्तौ गृहप्रवेशमुहूर्त्तः, यात्रयां निषिद्धयोगाः तेषां परिहारश्च</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● यात्राकाले - द्वादशभावानां संज्ञा, ग्रहाणां फलं, योगयात्रलग्नविचारश्चेति ज्योतिषविषयकसिद्धान्तान् ज्ञात्वा अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● विजयराज्यलाभादियोगाः विजयदशमी- योगश्चेति विषयान् विज्ञाय तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। ● यात्रारम्भकाले शकुननिषिद्धकाल- त्रिनवमीदोषविचारः कर्तव्यता चेति विषयान् परिज्ञाय प्रयोगे निपुणो भविष्यति। ● नक्षत्रतिथिवारदिग्दोहदानां विचारान् विज्ञाय तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। ● यात्राविधिः प्रस्तानविचारश्च विषये ज्ञानं प्राप्य वक्तुं शक्यति। ● यात्रानिवृत्तौ गृहप्रवेशमुहूर्त्तः ज्ञात्वा 	1	15	20

		<p>मुहूर्तशोधने क्षमो भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> यात्रायां शुभाशुभशकुनानि तेषां परिहारः निषिद्धयोगाश्चेति विषये ज्ञात्वा कथयितुं शक्यति। 			
3.	<p>वास्तुप्रकरणम्- काकिणीविचारः, गृहारम्भमुहूर्ते कालशुद्धिः, वृषवास्तुचक्रम्, राहुमुखज्ञानम्, आयवशाद्द्वारज्ञानम्, जलाशयविचारः, कूपविचारः, गृहारम्भलग्नात् ग्रहस्थितिफलानि, चिरायुगृहयोगाः, गृहस्य हस्तान्तरणयोगाः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ग्रामचयने काकिणीविचारादिसिद्धान्तानां ज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति। गृहारम्भमुहूर्ते कालशुद्धिः, वृषवास्तुचक्रम्, राहुमुखज्ञानञ्चेति विषयान् विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। आयवशाद्द्वारज्ञानम्, जलाशयविचारः, कूपविचारः, गृहारम्भलग्नात् ग्रहस्थितिफलानि चेति विषयान् ज्ञात्वा अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। गृहस्य चिरायुगृहयोग-हस्तान्तरणयोगादि विषये ज्ञात्वा तेषां प्रयोगं कर्तुं शक्यति। 	1	15	20
4.	<p>वास्तुप्रकरणम्- दिगनुरोधेन विभिन्नोपकरणगृहाणि, गृहारम्भे व्यांशयोः ज्ञानम्, गृहारम्भे पिण्डायादीनां साधनम्, गृहारम्भे वारनक्षत्रादीनां फलानि, द्वारचक्रम्</p> <p>गृहप्रवेशप्रकरणम् - गृहप्रवेशमुहूर्तः, जीर्णगृहप्रवेशे विशेषः, कुम्भचक्रशुद्धिः, वामार्कज्ञानम्, गृहप्रवेशविधिः</p>	<ul style="list-style-type: none"> दिगनुरोधेन विभिन्नोपकरणगृहाणि विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। गृहारम्भे व्यांशयोः ज्ञानम्, पिण्डायादीनां साधनविधिञ्च ज्ञात्वा अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। गृहारम्भे वारनक्षत्रादीनां फलानि, 	1	15	20

		<p>द्वारचक्रविधिञ्च विज्ञाय तेषां विश्लेषणपूर्वकमध्ययने क्षमो भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● गृहप्रवेश मुहूर्तानां ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे कुशलो भविष्यति। ● जीर्णगृहप्रवेशविषये ज्ञानं प्राप्य वक्तुं शक्यति। ● कुम्भचक्रशुद्धिः, वामार्कज्ञानम्, गृहप्रवेशविधिञ्च विज्ञाय तेषाम् अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। 			
5.	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> ● अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। ● आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	1	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

ग्रन्थनाम- जातकालङ्कारः षट्पंचाशिका च

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-10

सत्रम्- चतुर्थ

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा	अङ्काः
01	1.1 संज्ञाध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> ● जातकालङ्कारग्रन्थग्रन्थकारयोः विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। 	1	15	20
	1.2 भावाध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> ● तन्वादिद्वादशभावसंज्ञा, तेषां पर्यायसंज्ञा, ग्रहमैत्री, ग्रहदृष्टिश्चेति विषयान् विज्ञाय कथयितुं शक्यति। ● तन्वादीनां विभिन्नभावानां शुभाशुभत्वञ्च ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो 			

	1.3 योगाध्यायः	<p>भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● अनिष्ट-परजात-परस्त्री-कुष्ठयोगादिभिर्निर्मितानां विभिन्नाशुभयोगानां विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● व्यभिचार-अपकीर्ति-हीनवीर्य-कामीयोग-वाचालयोगादिभिर्निर्मितानां विभिन्नाशुभयोगानां विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● दाद-प्लीहा-पंगु-वात-व्याधि-दन्त-दुर्गन्धि-नेत्र-खंजयोगादिभिर्निर्मितानां विभिन्नाशुभयोगानां विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। 			
02	<p>2.1 विषकन्यायोगः</p> <p>2.2 आयुर्दायध्यायः</p> <p>2.3 वैपरीत्यभाव-फलाध्यायः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● विषकन्यायोगानां विषये कथयितुं शक्यति। ● सभंगं विषाख्ययोगञ्च ज्ञात्वा तान् व्यावहारिकजीवने प्रयोक्तुं क्षमो भविष्यति। ● आयुमूलं विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● दीर्घायुः मध्यमायुः पूर्णायुश्चैतेषां स्वरूपादिकमवगत्य तेषां प्रयोगं कर्तुं समर्थो भविष्यति। ● सुखीयोगः कुलप्रसिद्धियोञ्चेति विषये ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगकर्तुं कुशलो भविष्यति। 	1	15	20
03	<p>3.1 लग्नादिद्वादश-भावानां शुभाशुभकथनञ्च</p> <p>3.2 गमागमाध्यायः</p> <p>3.3 जयपराजयाध्यायः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● षट्पञ्चाशिकाग्रन्थग्रन्थकारयोः ज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति। ● प्रश्नकुण्डल्यनुसारेण लाभालाभज्ञानेन तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● रोगमुक्त्यादिमूकप्रश्नविषयान् ज्ञात्वा तेषामुपयोगं कर्तुं शक्यति। ● शत्रुनिवृत्ति-जयपराजय-सन्धिविरोधकविचारान् विज्ञाय तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे निपुणो भविष्यति। 	1	15	20

04	4.1 शुभाशुभ- लक्षणाध्यायः 4.2 प्रसवचिन्ताविचारः 4.5 नष्टप्राप्तिअध्यायः 4.6 मिश्राध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> • विविधशुभाशुभयोगान् विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। • लाभालाभविचार-रोगप्रश्नविचार-प्रसवचिन्ताविचारान् ज्ञात्वा कथयितुं शक्यति। • प्रश्नकुण्डलानुसारेण चौरज्ञानविषये ज्ञानं प्राप्य तेषां फलकथने क्षमो भविष्यति। • प्रश्नकुण्डलानुसारेण नष्टवस्तुस्थितिज्ञान- कन्यापुत्रजन्मविचार-विवाहयोगविचारश्चेति विषयान् ज्ञात्वा तेषां फलकथने निपुणो भविष्यति। • प्रश्नलग्नानुसारेण वर्षाज्ञानविचारः गर्भे कन्यापुत्रविचारश्चेति विषयान् विज्ञाय तेषां फलकथने निपुणो भविष्यति। 	1	15	20
05	5.1 अनुशिक्षण/ आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ
कक्षा-शास्त्री
ग्रन्थनाम- बृहत्संहिता

विभाग- वास्तुशास्त्रम्
सत्रम्- पञ्चमम्

पत्रम्- सीसी-11

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा	अङ्काः
01	1.1 वास्तुविद्याध्यायः	<ul style="list-style-type: none"> • वास्तुशास्त्रस्योत्पत्तिविषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। • राजा-सेनापति-सचिवादीनां पञ्चगृहप्रमाणानि, गृह-शालाऽलिन्द-वीथिका-भिक्तीनाठञ्च शुभाशुभत्वं ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो भविष्यति। • चातुर्वर्णस्य द्वार-स्तम्भप्रमाणयोः विभिन्नशुभाशुभद्वाराणाञ्च विषये 	1	15	20

		<p>परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● चतुर्दिक्षुद्वारफलं, शुभाशुभवृक्षरोपणविधानं, हस्तश्वादिशब्दद्वारा शल्यज्ञानविधानश्चेति विषयान् ज्ञात्वा तेषां प्रयोगे क्षमो भविष्यति। 			
02	<p>2.1 दकार्गलाध्यायः</p> <p>2.2 दकार्गलाध्यायप्रयोजनप्रदर्शनम्</p> <p>2.3 जलोत्पत्तिज्ञानम्</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● भूगर्भे जलज्ञानविषये सम्यग्रूपेण कथयितुं शक्यति। ● दकार्गलाध्यायस्य प्रयोजनं तस्याः प्राप्तेः विभिन्नसिद्धान्तानाञ्च विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने समाजे च तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● विभिन्नवृक्षाणां मूलद्वारा शिराज्ञानविषये तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● वल्मीकद्वारा-बदरीवृक्षद्वारा-शमीवृक्षद्वारा च शिराज्ञानविषये प्रयोगकर्तुं कुशलो भविष्यति। 	1	15	20
03	<p>3.1 वृक्षायुर्वेदाध्यायः</p> <p>3.2 प्रासादलक्षणाध्यायः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● वृक्षायुर्वेद-वृक्षरोपणादिकानां ज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति। ● वृक्षेषु रुग्णचिकित्सा-फलनाशचिकित्सा-वपनविधान-वृक्षरोपणनक्षत्र-वृक्षारोपणविधानश्चेति विषयान् ज्ञात्वा तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● प्रासादप्रशंसा-देवनिवास-विहारस्थान-निर्माणयोग्यभूमि-देवालयवास्तुपुरुषलक्षणादिकं ज्ञात्वा तेषामुपयोगं कर्तुं शक्यति। ● मयविश्वकर्मणोर्मतेन भूमिप्रमाणविषये व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति। 	1	15	20
04	<p>4.1 वज्रलेप-लक्षणाध्यायः</p> <p>4.2 प्रतिमालक्षणाध्यायः</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● वज्रलेपनिर्माणविधिः वज्रलेपगुणश्चेति विषये विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● प्रतिमालक्षण-प्रतिमाप्रमाण-प्रतिमानिर्माण-प्रतिमादर्शनानि चेति ज्ञानं प्राप्य तेषां विषये वक्तुं क्षमो भविष्यति। ● सामान्यप्रतिमास्वरूप-शिवप्रतिमा-बुद्धप्रतिमा-जनप्रतिमा-सूर्यप्रतिमादिकं च ज्ञात्वा तेषां प्रयोगविधौ निपुणो भविष्यति। 	1	15	20

05	5.1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमू ल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Credit	15	20
----	---	--	---------------	----	----

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा- शास्त्री

ग्रन्थनाम- लघुपाराशरी, लीलावत्या: क्षेत्रव्यवहारश्च

सत्रम्- पंचमम्

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-12

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	1.1 ग्रन्थपरिचयः। 1.2 ग्रन्थकारस्य परिचयः। 1.3 मंगलाचरणम्। 1.4 ग्रन्थसंकल्पः। 1.5 नक्षत्रदशा फलकथने विंशोत्तरी दशा वैशिष्ट्यम्। 1.6 अथैतच्छास्त्रेऽन्यशास्त्रतोविशेषता। 1.7 ग्रहदृष्टि विशेषता 1.8 ग्रहाणां तात्कालिकशुभत्वाशुभत्वम्। 1.9 ग्रहाणां शुभत्वाशुभत्वेविशेषता 1.10 द्वितीय- द्वादशेशयोर्विशेषता।	<ul style="list-style-type: none"> लघुपाराशरीग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। नक्षत्राधारितं दशाज्ञानं तथा च विंशोत्तरीदशायाः समीक्षणे समर्थो भविष्यति। एतच्छास्त्रस्यास्य अन्यशास्त्रतो विशेषताविषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ग्रहदृष्टिं सम्बुद्ध्य ग्रहाणां तात्कालिकशुभाशुभत्वं विज्ञाय वर्णने अनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति। कुण्डल्यां द्वितीयद्वादशेशयोः शुभाशुभविचारे 	1	15	20

	<p>1.11 अष्टमेशस्य वैशिष्ट्यम् । 1.12 केन्द्राधिपत्यादि ग्रहगुणान्वर्णनम् । 1.13 पापग्रहाणां केन्द्राधिपत्वे वैशिष्ट्यम् । 1.14 राहुकेत्वोः शुभाशुभदत्वम् । 1.15 केन्द्र-त्रिकोणयोः सम्बन्धित योगाः। 1.16 केन्द्र त्रिकोणेशयोर्दोषयुक्तावपि योगः । 1.17 धर्मकर्मणो ग्राह्यसम्बन्धवैशिष्ट्यम् । 1.18 शुभग्रहसम्बन्धेन योगफलप्राप्तिकालः 1.19 पापग्रहसम्बन्धेन योगफलप्राप्तिकालः 1.20 भाग्ययोगः 1.21 राहुकेत्वोर्योगकारकत्वम्</p>	<p>निपुणो भविष्यति। • अष्टमेशस्य वैशिष्ट्यं वक्तुं शक्यति। • कुण्डल्यां शुभ-पापग्रहाणां केन्द्राधिपत्यादि ग्रहगुणानां समीक्षणे समर्थो भविष्यति । • पाराशरमतेन राहुकेत्वोः शुभाशुभत्वं ज्ञात्वा तेषां विश्लेषणे दक्षो भविष्यति । • केन्द्र-त्रिकोणयोः सम्बन्धविषये विविधयोगान् परिज्ञाय तेषां दोषाणामपि समीक्षणे कुशलो भविष्यति । • धर्म-कर्मणोः सम्बन्धवैशिष्ट्यं सम्बुद्ध्य शुभाशुभग्रहसम्बन्धेन योगफलप्राप्तिकालं ज्ञास्यति। अपि च भाग्ययोगं राहुकेत्वोर्योगकारकत्वं वैशिष्ट्यञ्च वक्तुं समर्थो भविष्यति ।</p>			
02	<p>2.1 राजयोगभंगमाह 2.2 आयुःस्थानकथनपूर्वकं मारकस्थानम् । 2.3 तत्र सप्तमापेया द्वितीयस्य बलमधिकमाह । 2.4 मारकक्रम निर्णयम् । 2.5 तदसम्भवेमारकनिर्णयम् । 2.6 तन्मारकाभावे निर्णयम् । 2.7 मारकनिर्णये शनेवैशिष्ट्यम् । 2.8 ग्रहाणां दशाफलम् 2.9 आत्मसम्बन्धिग्रहाणां दशाफलम् 2.10 सम्बन्धिनां ग्रहाणां फलम् ।</p>	<p>• राजयोगभंगविषये परिचयं प्राप्य आयुःस्थानकथनपूर्वकं मारकस्थानस्य समीक्षणे दक्षो भविष्यति । • ग्रन्थोक्तप्रकारेण मारकेशनिर्णयं कर्तुं शक्यति । • ग्रहाणां दशाफलं परिज्ञाय आत्मसम्बन्धि-ग्रहाणां विषये कथयितुं शक्यति। • केन्द्र-त्रिकोणयोः स्वामिनोः दशाफलं सम्बुद्ध्य राजयोगस्य फलप्राप्तिकालः, राजयोगकालः, शुभदशायां योगकारकाणां फलमित्यादि विषयाणां वर्णने अनुप्रयोगे च निपुणो</p>	1	15	20

	<p>2.11 केन्द्रत्रिकोणयोः स्वामिनोः दशाफलम् । 2.12 राजयोगस्यफलप्राप्तिकालः । 2.13 पुनश्चराजयोगकालः । 2.14 शुभदशायां योगकारकाणां फलम् । 2.15 राहुकेत्वोर्दशाफलनिर्णयः । 2.16 पापग्रहदशाफलवैशिष्ट्यम् । 2.17 पापीदशेशानां भुक्तिविशेषतामाह । 2.18 मारकभुक्तिः मारकत्वमाह । 2.19 शनिशुक्रयोर्भुक्ति व्यत्यनेन शुभत्वाशुभत्वमाह । 2.20 लग्नेश-दशमेशयोः सम्बन्धवशाद् राजयोगः 2.21 धर्म-लग्नेशयोः सम्बन्धवशाद् राजयोगः ।</p>	<p>भविष्यति। ● राहुकेत्वोर्दशाफलनिर्णयेन सह पापग्रहदशाफलवैशिष्ट्यं कथयितुं शक्यति। ● पापदशेशानां फलवैशिष्ट्यं वक्तुं समर्थो भविष्यति । ● मारकभुक्तिः मारकत्वम् इत्यस्य निर्णयं कर्तुं शक्यति । ● शनि-शुक्रयोः भुक्तिव्यत्यनेन शुभत्वाशुभत्वं परिज्ञाय तस्य विश्लेषणे दक्षो भविष्यति । ● लग्नेश-दशमेशयोः धर्म-लग्नेशयोश्च सम्बन्धवशाद् राजयोगानां विषये कथयितुं समर्थो भविष्यति ।</p>			
03	<p>3.1 भुजकोटिकर्णानामन्यतमे ज्ञातेऽन्यतमयोर्ज्ञानाय करणसूत्रं वृत्तद्वयम् । 3.2 प्रकारान्तरेण तज्ज्ञानाय करणसूत्रं सार्धवृत्तम् । अस्यासन्नमूलज्ञानार्थमुपायः । 3.3 त्र्यस्रजात्ये भुजे ज्ञाते कोटिकर्णानयने करणसूत्रं वृत्तद्वयम् । अथेष्टकर्णात् कोटिभुजानयने करणसूत्रं वृत्तम् । पुनः प्रकारान्तरेण तत्करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>	<p>● भुजकोटिकर्णानां विषये कथयितुं समर्थो भविष्यति । ● करणसूत्रं तथा च अस्यासन्नमूलज्ञानार्थमुपायानामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति। ● त्र्यस्रजात्ये भुजे ज्ञाते कोटिकर्णानयने करणसूत्रविषये निपुणो भविष्यति । ● भुजकोटिकर्णविषयान् ज्ञात्वा कर्णकोटियुतौ भुजे च ज्ञाते पृथक्करणं कर्तुं शक्यति। ● बाहुकर्णयोगे कोटौ च ज्ञातायां पृथक्करणे निपुणो</p>	1	15	20

<p>3.4 अथेष्टाभ्यां भुजकोटिकर्णानयने करणसूत्रं वृत्तम् । कर्णकोटियुतौ भुजे च ज्ञाते पृथक्करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>	<p>भविष्यति।</p> <ul style="list-style-type: none"> • कोटिकर्णान्तरे भुजे च दृष्टे पृथक्करणे दक्षो भविष्यति । • कोट्येकदेशेन युते कर्णे भुजे च दृष्टे कोटिकर्णज्ञानं कर्तुं शक्यति । • भुजकोट्योर्योगे कर्णे च ज्ञाते पृथक्करणं क्षमो भविष्यति । • कर्णसूत्रं तथा च अक्षक्षेत्रलक्षणान् विज्ञाय तेषामनुप्रयोगे निपुणो भविष्यति। 			
<p>3.5 बाहुकर्णयोगे कोटौ च ज्ञातायां पृथक्करणसूत्रम् ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> • त्रिभुजफलानयनाय करणसूत्रविषये वक्तुं क्षमो भविष्यति । 			
<p>3.6 कोटिकर्णान्तरे भुजे च दृष्टे पृथक्करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> • चतुर्भुजत्रिभुजयोरस्पष्टफलानयने करणसूत्रं ज्ञात्वा फले स्थूलत्वनिरूपणं निपुणा भविष्यति । 			
<p>3.7 कोट्येकदेशेन युते कर्णे भुजे च दृष्टे कोटिकर्णज्ञानाय करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>	<p>।</p>			
<p>3.8 भुजकोट्योर्योगे कर्णे च ज्ञाते पृथक्करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>	<p>।</p>			
<p>3.9 कर्णसूत्रं वृत्तम् । अथाक्षेत्रलक्षणसूत्रम् ।</p>				

	<p>3.10 त्रिभुजफलानयनाय करणसूत्रमार्याद्वयम् ।</p> <p>3.11 चतुर्भुजत्रिभुजयोरस्पष्टफलानयने करणसूत्रं वृत्तम् । अथ फले स्थूलत्वनिरूपणार्थसूत्रं सार्द्धवृत्तम् ।</p>				
04	<p>4.1 समचतुर्भुजायतयोः फलानयने करणसूत्रं सार्द्धश्लोकद्वयम् ।</p> <p>4.2 अत्र फलविलम्बश्रुतिनां सम्बन्धसूत्रं वृत्तम् ।</p> <p>4.3 लम्बे ज्ञाते कर्णज्ञानार्थं सूत्रं वृत्तम् । द्वितीयकर्णज्ञानार्थं सूत्रं वृत्तद्वयम् । अत्रेष्टकर्णकल्पने विशेषोक्तिसूत्रं सार्द्धवृत्तम् ।</p> <p>4.4 समानलम्बस्याबाधादिज्ञानाय करणसूत्रं वृत्तद्वयम् ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● समचतुर्भुजायतयोः फलानयने करणसूत्रं विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। ● फलविलम्बश्रुतिनां सम्बन्धसूत्रविषये निपुणे भविष्यति । ● लम्बे ज्ञाते कर्णज्ञानार्थं सूत्रविषये ज्ञात्वा द्वितीयकर्णसाधनं सम्बुध्य इष्टकर्णकल्पने सक्षमो भविष्यति । ● समानलम्बस्याबाधादिज्ञानं वक्तुं क्षमो भविष्यति। ● कर्णावानीतौ ब्रह्मगुप्ताद्यैस्तदानयनं कृत्वा क्षेत्रकरणसाधने अस्या कर्णानयनस्य प्रक्रियागौरवं लघुप्रक्रियादर्शनो च निपुणा भविष्यन्ति । ● सन्ध्याद्यानयनाय करणसूत्रे क्षमो भविष्यति । ● कर्णयोर्योगादधो लम्बज्ञानार्थं वक्तुं शक्यति । 	1	15	20

<p>4.5 एवमनियततत्वेऽपि नियतावेव कर्णावानीतौ ब्रह्मगुप्ताद्यैस्तदानयनं यथा । क्षेत्रकरणसाधने अस्या कर्णानयनस्य प्रक्रियागौरवं लघुप्रक्रियादर्शनद्वारेणाह ।</p> <p>4.6 अथ सन्ध्याद्यानयनाय करणसूत्रं वृत्तद्वयम् ।</p> <p>4.7 अथ कर्णयोर्योगादधो लम्बज्ञानार्थे सूत्रवृत्तम् ।</p> <p>4.8 अथ सूच्याबाधालम्बभुजज्ञानार्थे सूत्रं वृत्तत्रयम् ।</p> <p>4.9 अथ वृत्तक्षेत्रे व्यासात्परिधिज्ञानाय करणसूत्रं वृत्तम् । वृत्तगोलयोः फलानयने करणसूत्रं वृत्तम् । अथ प्रकारान्तरेण तत्फलानयने करणसूत्रं सार्धवृत्तम् ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● सूच्याबाधालम्बभुजज्ञानार्थे सक्षमो भविष्यति । ● वृत्तक्षेत्रे व्यासात्परिधिज्ञानाय करणसूत्रं ज्ञात्वा वृत्तगोलयोः फलानयनं कर्तुं सक्षमो भविष्यति । ● शरजीवानयनाय करणसूत्रं सम्बुध्य वृत्तान्तस्त्र्यस्रादिनवास्रान्तक्षेत्राणां भुजानयनं विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति । ● स्थूलजीवाज्ञानार्थं लघुक्रियाकरणसूत्रं सम्यगवबुध्य चापानयनं कर्तुं सक्षमो भविष्यति । 			
---	--	--	--	--

	<p>4.10 शरजीवानयनाय करणसूत्रं सार्धवृत्तम् अथ वृत्तान्तस्त्र्यस्रादिनवास्रान्तक्षेत्राणां भुजानयनाय सूत्रम् ।</p> <p>4.11 अथ स्थूलजीवाज्ञानार्थं लघुक्रियाकरणसूत्रं वृत्तम् । अथ चापानयनाय करणसूत्रं वृत्तम् ।</p>				
05	5-1 अनुशिक्षण/आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Cred it	15	20

संकाय- वेदवेदांग पीठ

कक्षा-शास्त्री

ग्रन्थनाम- भुवनकोशविमर्शः

सत्रम्- षष्ठ

विभाग- वास्तुशास्त्रम्

पत्रम्- सीसी-13

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा	अङ्काः
01	1.1 भुवनकोशः 1.2 सृष्टिपरिकल्पना 1.3 ब्रह्माण्डम्	<ul style="list-style-type: none">भुवनकोषविषये लोकानां विवेचनविषये परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति।ऊर्ध्वमध्याधोलोकश्च विषये ज्ञात्वा तेषां समीक्षणे समर्थो भविष्यति।सृष्टिपरिकल्पना-हिरण्यगर्भ-सृष्ट्युत्पत्तौ-सांख्यदृष्टितुलना-सृष्टेः वैज्ञानिकपरिकल्पना-वैदिककल्पनाश्च विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।ब्रह्माण्डस्योद्भवः, विराटपुरुषेण, सौरपरिवारः, ब्रह्माण्डोत्पत्तिः, विस्फोटकसिद्धान्त, स्फन्दनशीलसिद्धान्तश्च विषये सम्यक्गूपेण ज्ञात्वा तेषां प्रयोगे क्षमो भविष्यति।	1	15	20
02	2.1 अस्माकं सौरपरिवारः	<ul style="list-style-type: none">सौरपरिवारस्योत्पत्तिविषये सम्यक्गूपेण कथयितुं शक्यति।वैज्ञानिकदृष्ट्या सौरपरिवारोत्पत्ति नवग्रहाणाञ्च ज्ञात्वा विषये परिज्ञाय व्यावहारिकजीवने समाजे च तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।उल्काधूमकेतुविषये शिराज्ञानविषये तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।	1	15	20
03	3.1 पृथिव्या आवरणाः 3.2 भूमौ पुरनिवेशः	<ul style="list-style-type: none">पृथिव्योपरिसप्तावायोः वर्णनम्, वायुमण्डलस्याधुनिकवैज्ञानिकपक्षश्च ज्ञानेन तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति।भूमेरुत्तरदक्षिणगोलार्थः, पुराणेषु सप्तद्वीपा वसुमति, जम्बूद्वीपः, भारतवर्षम्, प्लक्षकुशशाल्मलिक्रौञ्चशाकपुष्करद्वीपाश्च विषये सम्यक्गूपेण ज्ञानेन तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।	1	15	20

04	<p>4.1 भूमावुदधि:</p> <p>4.2 प्रलय:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • वेदेषु समुद्राणां वर्णनं विभागश्च, पुराणेषु समुद्राणां वर्णनम्, बौद्धजैनमातानुसारेणसमुद्राणां वर्णनम्, तथा च अर्वाचीनसमुद्राणामुद्भवः परिचयश्च विषये विज्ञाय अनुप्रयोगे क्षमो भविष्यति। • प्रशान्तमहासागर-पश्चिममध्यपूर्वप्रशान्तमहासागरश्च विषये ज्ञानं प्राप्य वक्तुं क्षमो भविष्यति। • आचार्यभास्करस्य मतेन प्रलयस्य भेदाश्च, नित्यप्रलयः, नैमित्त्यप्रलयः, महाप्रलयः, आत्यन्तिकोलयश्च ज्ञात्वा तेषां प्रयोगविधिश्च निपुणा भविष्यन्ति। 	1	15	20
05	5.1 अनुशिक्षण/ आन्तरिकमूल्यांकनम्	<ul style="list-style-type: none"> • अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। • आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति। 	Non Cred it	15	20

संकायः - वेदवेदांगपीठः

कक्षा- शास्त्री

ग्रन्थनाम- आधुनिकवास्तुकला

सत्रम्- षष्ठम्

विभाग- वास्तुशास्त्रम्
पत्रम्- सीसी-14

इकाई	पाठ्यांशः (विषयवस्तु)	अधिगमपरिणामाः (Learning Outcome)	क्रेडिट	होरा (Hours)	अङ्काः
01	वास्तुकलायाः परिचयः, तद्विविधतत्त्वानामवधारणाः, वास्तुकलायाः प्रमुखसिद्धान्ताः तेषामनुप्रयोगविधिश्च, भूखण्डचयनम्, वास्तुदृष्ट्या भूखण्डस्य अन्तःसंबन्धः- स्वरूपदृष्ट्या पदार्थदृष्ट्या च, प्रकृतेः स्वरूपम्, मानवशरीरविज्ञानं शरीररचना च, गृहवास्तुसंरचना, अर्वाचीनवास्तुकलायाः उद्भवः तस्याः भौगोलिकसामाजिक-सांस्कृतिकस्वरूपञ्च ।	<ul style="list-style-type: none">वास्तुकलाया विविधतत्त्वानामवधारणा तेषां सिद्धान्ताः अनुप्रयोगविधिः, भूखण्डचयनादि विविध विषयाणां विश्लेषणे सक्षमो भविष्यति ।	1	15	20
02	अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवननिर्माणनियमाः मापनं प्रक्रिया शैली च, वास्तुकलायाः विज्ञान कला अर्थशास्त्रराजनीतिशास्त्रैः सहसंबन्धः, भवनस्य मूलभूतावयवाः, भित्तिस्तम्भछर्दि –इष्टिकापाषाणादयः, इष्टिकाभित्तिरचनाक्रमः, आरसीसी इत्यस्य निर्माणविधिः, अर्वाचीनवास्तुकला पर्यावरणञ्च ।	<ul style="list-style-type: none">अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवननिर्माणनियमाः मापनं प्रक्रियाशैली, अर्थशास्त्र-राजनीतिशास्त्रैः सह सम्बन्धः, भवनस्य मूलभूतावयवाः भित्तिस्तम्भछर्दि – इष्टिकापाषाणादयानां सह अर्वाचीनवास्तुकला पर्यावरणादि विषयाणां गभीरतां अवगम्य विश्लेषणं	1	15	20

		कर्तुं सक्षमो भविष्यति ।			
03	<p>गृहनिर्माणे द्वारागवाक्षनिर्माणविधिः, वास्तुकर्मणि काष्ठप्रयोगविमर्शः, निर्माणस्य व्यवस्थितकरणम्, भित्तिस्तम्भछर्दितलनिर्माणविचारः, अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवनस्य विविधांगानि, सोपान-अंगण अलिन्दादिनिर्माणविधयः, भूमेरधस्तलनिर्माणम्</p>	<p>● गृहनिर्माणे द्वारागवाक्षनिर्माणविधिः वास्तुकर्मणि काष्ठप्रयोगविमर्शः निर्माणस्य व्यवस्थितकरणेन सह भवनस्य विविधांगानि, सोपान- अंगण- अलिन्दादिनिर्माणविधयः, भूमेरधस्तलनिर्माणादि विषये सक्षमो भविष्यति ।</p>	1	15	20
04	<p>भवनस्य बाह्यसज्जाविमर्शः, भवनस्य आन्तरिकसज्जाविमर्शः, अर्वाचीनवास्तुकलादृष्ट्या भवने धात्वादिप्रयोगविचारः, भवने आलेख्यादिप्रयोगविचारः, आवासीयभवनविन्यासमानचित्रपरिचयः, व्यवसायिकभवनविन्यासमानचित्रपरिचयः, देवमन्दिरविन्यासमानचित्रपरिचयः ।</p>	<p>भवस्य बाह्य-आन्तरिकसज्जाविमर्शः, आवास-व्यावसायिक-देवमन्दिरविन्यासे धात्वादिप्रयोग-आलेख-चित्रादयानां विश्लेषणे निपुणो भविष्यति ।</p>	1	15	20
05	<p>5.1 अनुशिक्षण/ आन्तरिकमूल्यांकनम्</p>	<p>● अनुशिक्षणमाध्यमेन क्लिष्टविषयवस्तूनि सम्यगवगत्य तेषां विश्लेषणे क्षमो भविष्यति। ● आन्तरिकमूल्यांकनेन प्राप्तज्ञानस्य परीक्षणं भूत्वा आत्मविश्लेषणे समर्थो भविष्यति।</p>	Non Cred it	15	20

